

63
17.06.2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

ДОЛЯ Олександр Валерійович
(студент групи ЗМО-20-1)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
д.е.н., проф. Мороз Ю. Ю.

Рецензент
ст. викл. Біляк Т.О.

Житомир, 2024

Анотація

Доля О. В. Управління необоротними активами підприємства. – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто сутність та управління необоротними активами підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: необоротні активи, основні засоби, нематеріальні активи, амортизація, ефективність, аналіз, управління.

Annotation

Dolya O. V. Management of non-current assets of the enterprise - Manuscript.

The bachelor's qualification work is presented for the degree of higher education “Bachelor”, field of knowledge 07 “Management and Administration”, specialty 073 “Management.” - State University “Zhytomyr Polytechnic”, Zhytomyr, 2024.

The bachelor's qualification work considers the essence and management of non-current assets of the enterprise and identifies areas for improving the relevant process.

Keywords: non-current assets, fixed assets, intangible assets, depreciation, efficiency, analysis, management.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичні основи управління необоротними активами підприємства.....	8
1.1. Поняття та класифікація необоротних активів підприємства.....	8
1.2. Система управління необоротними активами підприємства.....	19
1.3. Методичні засади оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства.....	25
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління необоротними активами підприємства.....	33
Висновки до розділу 1.....	38
Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями удосконалення управління необоротними активами ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ».....	40
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ».....	40
2.2. Оцінка стану та ефективності використання необоротних активів підприємства.....	52
2.3. Формування вартості та оцінка ефективності інвестицій в необоротні активи підприємства.....	62
2.4. Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства.....	74
Висновки до розділу 2	80
Висновки	83
Список використаних джерел	86
Додатки.....	94

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Необоротні активи у сучасних умовах господарювання відіграють визначальну роль, оскільки вони становлять вагомую частину майна будь-якого підприємства. Вони впливають на вдосконалення засобів праці, визначають потужність виробничого персоналу та сприяють підвищенню технічної оснащеності господарюючого суб'єкта.

Існуючий підхід до управління необоротними активами на більшості підприємств України характеризується вузькою перспективою щодо самих необоротних активів, їх життєвого циклу, а також стратегічного значення і ролі в управлінні ними. Це підкреслює актуальність досліджуваної проблематики.

Управління необоротними активами є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, яка забезпечує своєчасне оновлення активів та високу ефективність їх використання. Здійснення управління необоротними активами полягає у забезпеченні зростання ефективності їх використання, що можливе внаслідок зменшення потреби у залученому капіталі та раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Питання управління необоротними активами завжди займали важливе місце в роботах науковців. Основні характеристики управління необоротними активами підприємства, а також пошук шляхів їх вдосконалення досліджували представники закордонної та вітчизняної економічної науки. Значний внесок у дослідження цієї тематики зробили такі науковці: Герасименко І.С., Гнатишина Н.Д., Дерун І.А., Дибя В. М., Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Зубков С.О., Іванова В. В., Кафка С. М. та інші.

Дослідження наукових праць і господарської практики підтверджують недостатнє висвітлення надзвичайно важливих питань, пов'язаних із

формуванням ефективної політики управління необоротних активів, з урахуванням специфіки переробної промисловості.

Отже, ключові питання всебічного управління необоротними активами підприємства та визначення напрямів їх вдосконалення в сучасних умовах є надзвичайно актуальними і потребують подальших наукових досліджень і обґрунтувань. Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети, завдань цієї магістерської кваліфікаційної роботи відповідно спеціальності 073 «Менеджмент».

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є узагальнення ролі необоротних активів підприємств з виробництва електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів для забезпечення їх своєчасного оновлення та ефективного використання на підприємстві, а також знаходження напрямів вдосконалення системи управління необоротними активами на прикладі ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ».

Поставлена мета обумовила необхідність визначення таких *завдань*:

- визначити поняття та класифікація необоротних активів в бізнесі;
- розглянути систему управління необоротними активами підприємства;
- обґрунтувати методичні засади оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства;
- дослідити нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління необоротними активами підприємства;
- обґрунтувати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ»;
- здійснити оцінку стану та ефективності використання необоротних активів підприємства;
- обґрунтувати формування вартості та оцінка ефективності інвестицій в необоротні активи підприємства;

➤ запропонувати підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства.

Об'єктом дослідження у бакалаврській кваліфікаційній роботі є процес управління необоротними активами підприємства з виробництва електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів, а **предметом** – теорія, методика і практика механізму забезпечення ефективності управління необоротними активами підприємства.

Методи дослідження. Основою досліджень і написання магістерської кваліфікаційної роботи стали наступні методи:

- системно-структурні – дозволили розглянути необоротні активи підприємства як цілісну структуровану систему в процесі управлінської діяльності підприємства;
- наукової абстракції та логічного підходу – використані при формуванні завдань;
- монографічні – використаний при вивченні літературних джерел та нормативних документів;
- теоретичне узагальнення – застосовувалося для розкриття сутності необоротних активів;
- класифікації – забезпечило формування необоротних активів за класифікаційними ознаками;
- балансовий та аналізу – використані для оцінювання тенденцій стану необоротних активів в сфері виробництва автотранспортних засобів.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові, навчальні методичні публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, нормативні документи, статистичні дані, показники фінансової та управлінської звітності підприємства.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні і розвитку теоретичних і практичних засад управління необоротними активами. Зокрема, було висвітлено підходи до:

- формування етапів політики управління необоротними активами

підприємства;

- обґрунтування алгоритму оцінки ефективності формування і використання активів підприємства;
- оцінювання стану та ефективності використання необоротних активів підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні механізму управління необоротними активами та підвищення їх рівня. Визначено доцільність використання механізму управління необоротними активами для загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та високої ефективності використання.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження використовувалися в процесі практики на підприємстві.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 82 сторінках друкованого тексту. Робота містить 26 таблиць та 13 рисунків. Список використаних джерел налічує 75 найменувань. Робота містить додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та класифікація необоротних активів підприємства

Підприємство є основою економіки будь-якої держави. Від результатів його діяльності залежить як економічний, так і соціальний розвиток країни. Діяльність будь-якого підприємства можлива лише за умов використання в процесі свого функціонування різних видів економічних ресурсів, зокрема його активів. Активи підприємства в балансі розподіляють, насамперед на дві групи: необоротні та оборотні активи.

Формування категорії «необоротні активи» пройшло довгий шлях еволюції разом з розвитком економічної науки. Послідовно, від простого до складного, від конкретного до абстрактного, виникає дане поняття. На наш погляд, еволюцію терміну відображує схема, яка представлена на рис. 1.1.

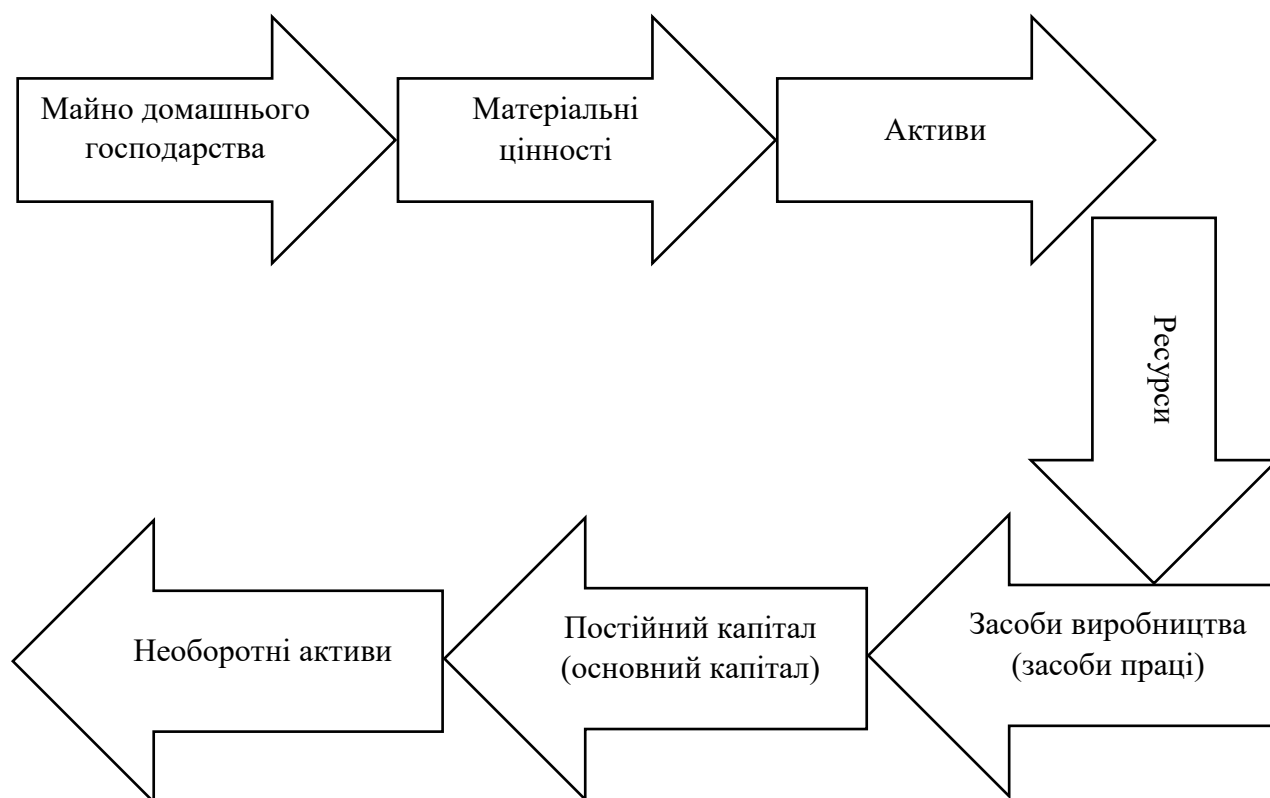

Рис. 1.1. Еволюцію терміну «необоротні активи»

Джерело: сформовано автором на основі даних [43]

Розглянемо більш детально економічну категорію «необоротні активи». В сучасних умовах розвитку економіки важливим фактором успішного функціонування підприємства є його забезпеченість необоротними активами, а також ефективне їх використання. Забезпечення відповідного стану, оновлення та раціональне використання необоротних активів є обов'язковими умовами функціонування підприємств при здійсненні власної діяльності.

Необоротні активи підприємства є одними з ключових складових його майнових активів та мають важливий вплив на ефективність його діяльності. Їх належна кількість є важливою для забезпечення неперервності виробництва, що підкреслює необхідність раціонального використання цих активів та правильного відображення в обліку інформації про них. Для розуміння економічної природи необоротних активів, як об'єктів обліку та управління, звернемось до результатів досліджень вітчизняних науковців (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування поняття «необоротні активи» в дослідженнях вітчизняних науковців

Автор	Зміст поняття
Царьов В.М. [68]	синтетична категорія, що включає в себе засоби виробництва, яким притаманна матеріально-речова та грошова форми вираження, та переносять свою вартість частинами по мірі зносу
Гнатишина Н.Д. [7]	комплекс майнових цінностей, життєвий цикл яких перевищує один рік, що становлять основу стратегічного потенціалу підприємства і забезпечують здійснення різних видів господарської діяльності, які формуються за рахунок основного капіталу
Семйон В.С. [53]	сукупність матеріальних ресурсів і нематеріальних прав виражених у грошовій формі, які використовуються підприємством для досягнення його цілей (отримання економічних вигід чи забезпечення адміністративних, соціально-культурних цілей) протягом тривалого періоду (більше одного року чи операційного циклу)
Дерун І.А. [15]	сукупність малоліквідних матеріальних засобів, фінансових ресурсів, нематеріальних ресурсів і прав, які контролюються суб'єктом господарювання і використовуються в господарській діяльності протягом більше одного року або операційного циклу за умови, що підприємство очікує отримати від них економічну вигоду в

	майбутньому
--	-------------

Джерело: сформовано автором на основі даних [7; 15; 53; 68]

Підставою для тлумачення наведеного Царьовим В.М. [68] були виділені автором ключові властивості необоротних активів, які покладено в основу наведеного визначення. Такий підхід дає можливість забезпечити взаємозв'язок натурально-речового і вартісного аспектів управління необоротними активами у процесі створення, розподілу і перерозподілу вартості.

Інтерпретація трактування поняття "необоротні активи" в загальному понятійно-категоріальному апараті запропоноване Гнатишиної Н.Д. [7] сприяє обґрунтуванню та удосконаленню методичних підходів для забезпечення ефективної моделі стратегічного розвитку необоротних активів на підприємстві в контексті інформаційного забезпечення.

З метою узгодження понятійного апарату, підвищення зрозумілості облікової інформації інвесторами Семейоном В.С. [53] було запропоноване свою визначення щодо необоротних активів. З позиції автора, таке трактування забезпечує однозначне розуміння сутності даного виду майна суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності, організаційно-правової форми, країни реєстрації.

З позиції конкретизації облікової сутності необоротних активів Дерун І.А. [15] наводить визначення є більш повним, оскільки в ньому необоротні активи розглядаються як ресурси господарського потенціалу, які пов'язані з відтворювальним процесом, поєднують інвестиційно-інноваційні складові для досягнення результативної діяльності підприємства.

Деякі автори виділяють 3 основні риси необоротних активів і дають наступне визначення: необоротні активи - це засоби, які:

- мають термін корисного використання більше одного року;
- використовуються в діяльності підприємства;
- не підлягають перепродажу покупцям [53].

На відміну від цього точного і змістовного визначення Рилєєв С. В., Романчук А. Л. зазначають, що основні фонди (тобто необоротні активи) - це будь-які активи, які компанія використовує на постійній довгостроковій основі (наприклад, будівлі, транспортні засоби, комп'ютери), на відміну від оборотних активів, які придбаються для продажу покупцям [51].

Виходячи з діючих нормативних підходів і визначень науковців по відношенню до підприємства необоротними активами є майно, яке характеризується як:

- матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року;
- майнові цінності, які придбаються для тривалого користування у виробничій діяльності організації, які характеризуються продуктивністю, здатністю приносити дохід і можливістю контролю;
- довгострокові матеріальні і нематеріальні активи, більша частина яких приймає участь в процесі виробництва продукції, робіт і послуг більше одного року і кругообігу засобів організації, забезпечує приплив грошових засобів. Необоротним активом вважається актив, який виникає в результаті минулих подій, контролюється організацією, приносить організації економічну вигоду, має надійну оцінку, і тривалий термін корисного використання якого визначається його вкладом в дохід організації;
- сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності й переносять на продукцію свою вартість частинами, з метою отримання економічної вигоди (прибутку).

Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання є виготовлена продукція. Через амортизаційні відрахування частина вартості необоротних активів переходить на продукцію. Отже, необоротні активи перебувають в процесі обороту капіталу підприємств.

В зарубіжній обліковій практиці поняття «необоротні активи» позначається різними термінами: постійні активи; власність, споруди та обладнання; матеріальні постійні активи тощо (рис. 1.2).

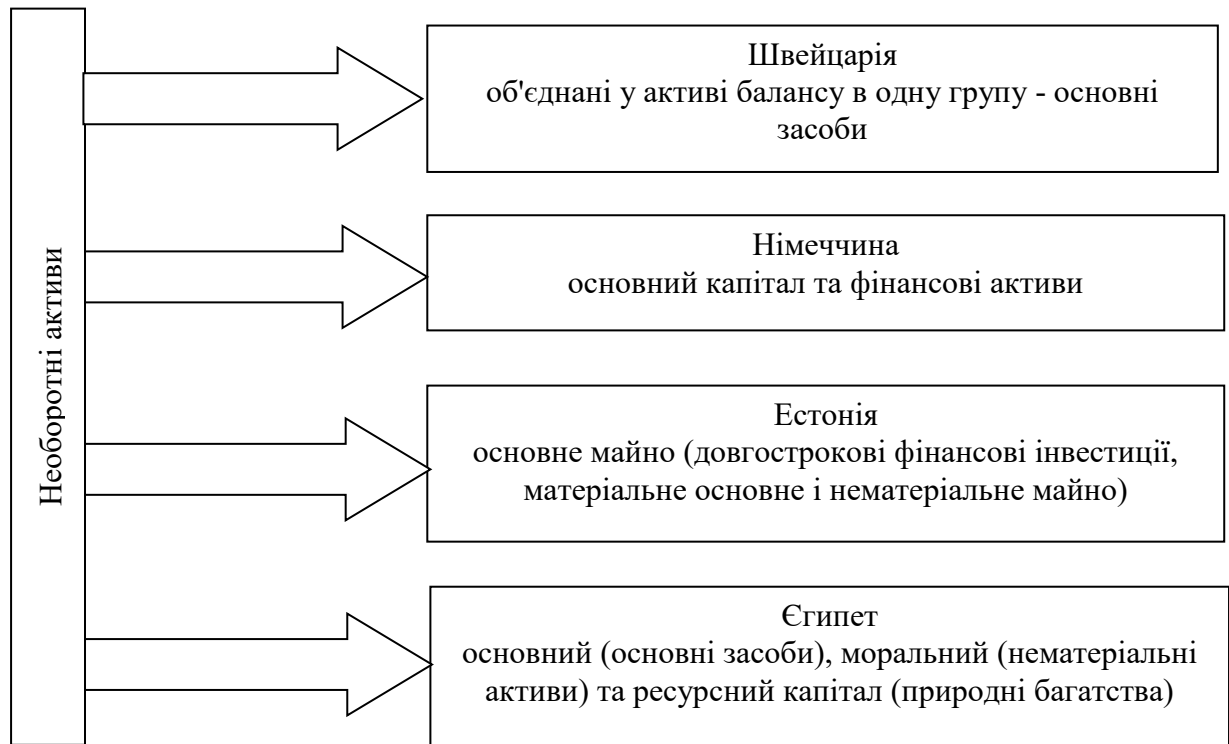

Рис. 1.2. Сутність поняття «необоротні активи» в різних країнах

Джерело: сформовано автором на основі даних [45]

В економічній думці не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття "необоротні активи". Даний термін розглядається з двох позицій – бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту (управління). Обліковий підхід є більш деталізованим, має менше розбіжностей в ознаках ідентифікації.

У відповідності до НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [40] до складу необоротних активів включаються:

- 1) нематеріальні активи;
- 2) незавершені капітальні інвестиції;
- 3) основні засоби;
- 4) інвестиційна нерухомість;
- 5) довгострокові біологічні активи;

- б) довгострокові фінансові інвестиції;
- 7) довгострокова дебіторська заборгованість;
- 8) відстрочені податкові активи;
- 9) інші необоротні активи.

Динаміка та склад необоротних активів суб'єктів господарювання за КВЕД 29.31 «Виробництво електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів» протягом 2013-2022 років подані на рис. 1.3 і табл. 1.2-1.3.

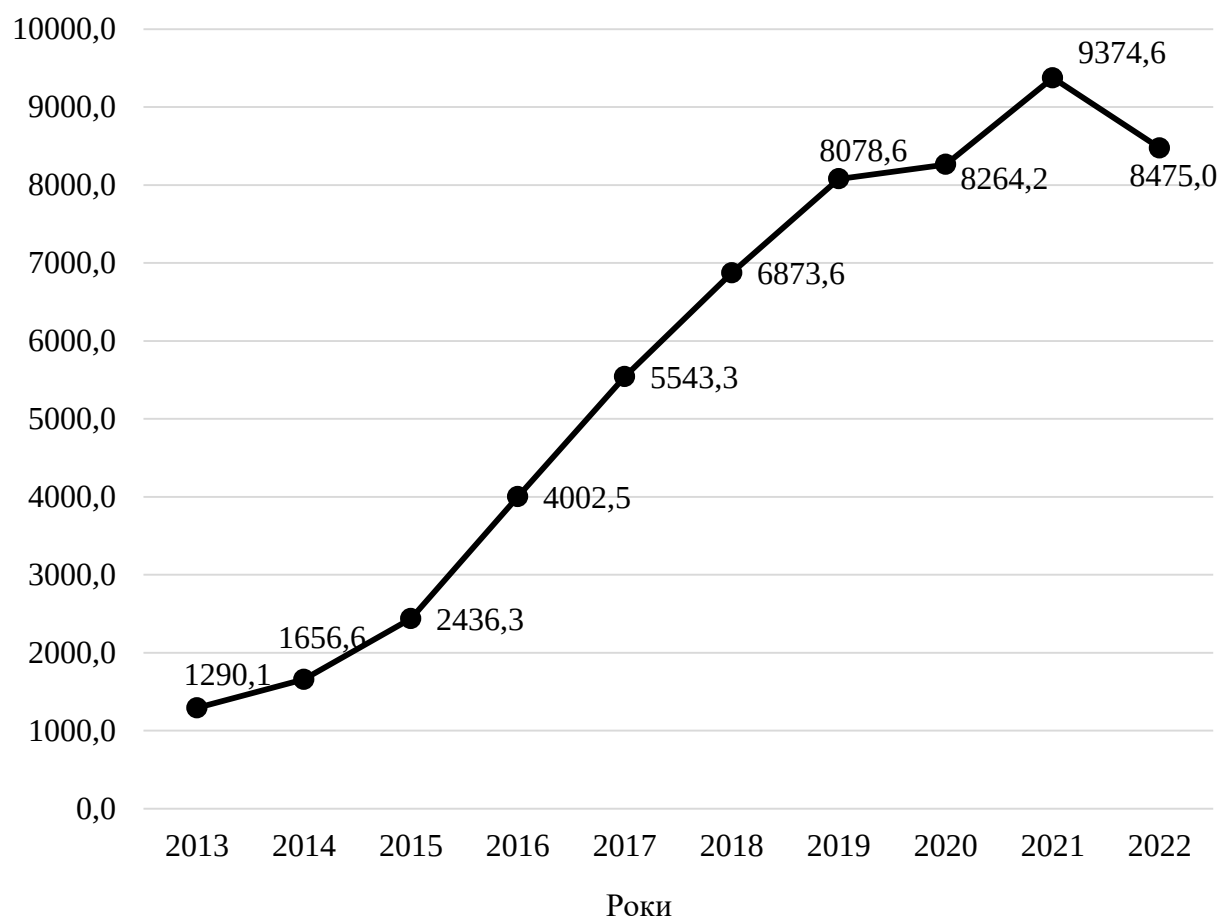

Рис. 1.3. Динаміка необоротних активів суб'єктів господарювання за КВЕД 29.31 «Виробництво електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів» протягом 2013-2022 років, млн.грн.

Джерело: сформовано автором на основі даних [13]

Із рис. 1.3 та табл. 1.2-1.3 видно, що необоротні активи підприємства зросли на 4251 тис.грн., в основному, за рахунок основних засобів у сумі 4151 тис.грн.

Таблиця 1.2

Склад необоротних активів суб'єктів господарювання за КВЕД 29.31

«Виробництво електричного й електронного устаткування для

автотранспортних засобів» протягом 2013-2022 років

(млн грн)

Роки	Необоротні активи					
	основні засоби та нематеріальні активи		інвестиційна нерухомість залишкова вартість	незавершені капітальні інвестиції	довгострокові фінансові інвестиції	інші необоротні активи
	залишкова вартість	знос				
2013	1156,8	869,4	-	97,4	17,6	18,4
2014	1515,9	1054,0	-	95,7	17,2	27,8
2015	2252,2	1513,7	-	112,1	17,2	54,7
2016	3462,0	1957,4	-	383,0	6,8	150,7
2017	4941,9	2626,8	-	394,8	83,7	122,9
2018	6111,3	3493,6	-	577,1	83,5	101,8
2019	7528,2	4556,0	-	373,9	83,2	93,2
2020	7614,6	5466,8	-	503,2	65,5	80,9
2021	8622,1	6630,7	8,8	585,0	65,5	93,2
2022	7905,4	7586,1	-	419,0	65,5	85,2

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Таблиця 1.3

Структура необоротних активів суб'єктів господарювання за КВЕД

29.31 «Виробництво електричного й електронного устаткування для

автотранспортних засобів» протягом 2013-2022 років

(%)

Роки	Необоротні активи					
	основні засоби та нематеріальні активи		інвестиційна нерухомість залишкова вартість	незавершені капітальні інвестиції	довгострокові фінансові інвестиції	інші необоротні активи
	залишкова вартість	знос				
2013	89,7	67,4	0,0	7,5	1,4	1,4
2014	91,5	63,6	0,0	5,8	1,0	1,7
2015	92,4	62,1	0,0	4,6	0,7	2,2
2016	86,5	48,9	0,0	9,6	0,2	3,8
2017	89,2	47,4	0,0	7,1	1,5	2,2
2018	88,9	50,8	0,0	8,4	1,2	1,5
2019	93,2	56,4	0,0	4,6	1,0	1,2
2020	92,1	66,2	0,0	6,1	0,8	1,0
2021	92,0	70,7	0,1	6,2	0,7	1,0
2022	93,3	89,5	0,0	4,9	0,8	1,0

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Найбільшу питому вагу в необоротних активах підприємства займають об'єкти основних засобів. З обліково-економічної позиції характерними їх рисами є:

- 1) термін корисного використання – більше одного року або операційного циклу;
- 2) стала матеріально-речова форма;
- 3) об'єкти знаходяться у власності підприємства (або орендовані на умовах фінансової оренди);
- 4) об'єктам притаманний фізичний чи моральний знос (характер зносу – зміна корисних властивостей об'єктів є повільною протягом тривалого часу);
- 5) участь у виробничих бізнес-процесах – багаторазово (до закінчення терміну життєвого циклу об'єкту);
- 6) переносять вартість на готовий продукт поступово (частинами), шляхом амортизації об'єктів;
- 7) роздвоєння вартості – частина вартості включається до собівартості готової продукції, інша частина залишається у сфері виробництва до подальшого зносу. Дефініцію категорії "основні засоби", їх сутність, економічну природу, підходи до класифікації розкрито автором в статті "Основні засоби та їх класифікація в дисертаційних роботах українських науковців: обліковий аспект" [60].

Сучасний етап розвитку світової цивілізації характеризується як інформаційне суспільство, у якому знання суттєво активізують процеси формування нематеріальних активів, які за багатьма параметрами домінують над матеріальними. Матеріальні засоби виробництва не можуть вважатись домінуючою умовою максимізації прибутку, оскільки комерційний успіх суб'єктів господарювання значною мірою залежить від ефективної взаємодії всіх елементів зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування, тобто налагодження на цій основі своєрідного інтелектуального виробництва. Нематеріальні активи як об'єкт наукового пізнання є складним, багатограним структурним елементом в обліково-економічній теорії

сьогодення. Відповідно до тенденцій науково-технічного прогресу нематеріальні активи все більше ідентифікуються як інтелектуальна власність, яка використовується для здійснення інноваційних процесів в ході господарської діяльності підприємств. Цінність нематеріальних активів визначається майбутньою економічною вигодою, яку вони можуть принести. Їх практичне використання, перетворення на інструмент для комерційної оцінки результатів інтелектуальної власності дає можливість змінити структуру виробничого капіталу за рахунок збільшення частки нематеріальних активів у вартості нового продукту. На рис. 1.4 наведено ознаки нематеріальних активів, які характеризують їх як об'єкти управління.

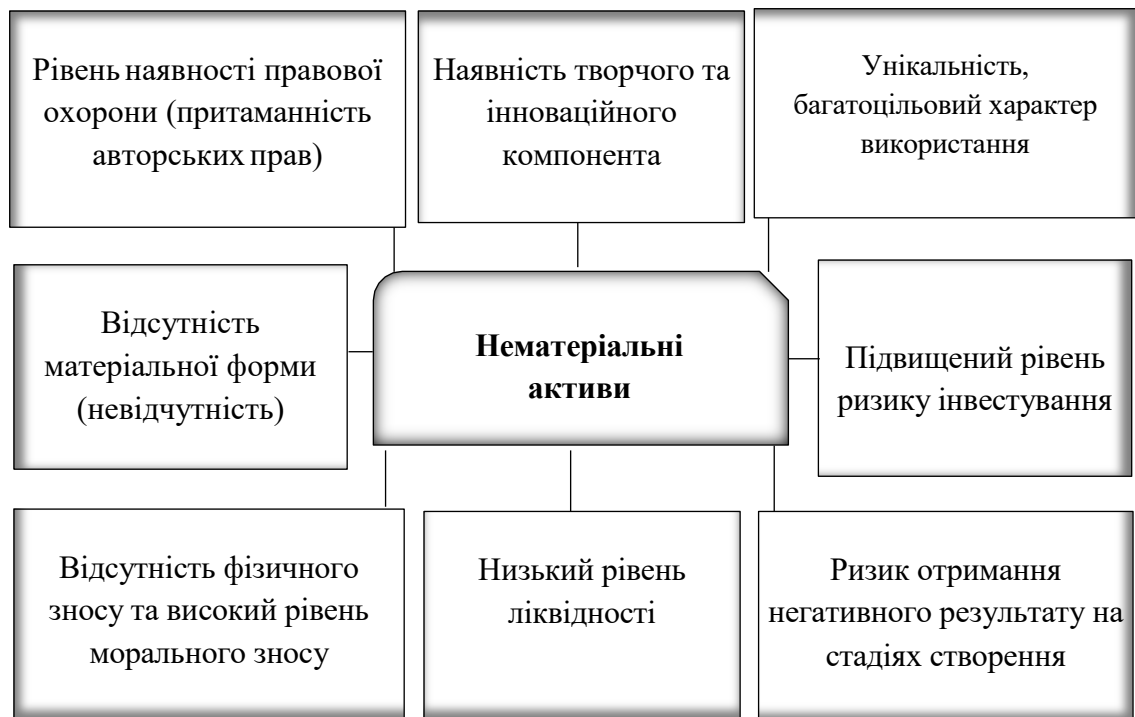

Рис. 1.4. Економічні ознаки нематеріальних активів як об'єктів управління

Джерело: побудовано автором за даними [60]

В системі обліку об'єкти нематеріальних активів об'єднані в окремі групи:

- 1) права користування природними ресурсами;
- 2) права користування майном;
- 3) права на комерційні позначення;

4) права на об'єкти промислової власності; 5) авторське право та суміжні з ними права.

При цьому, якісна облікова інформація про нематеріальні активи забезпечує підвищення ринкової капіталізації суб'єкта господарювання, його інвестиційної привабливості, загальної ефективності управління підприємством. Як показує практика, економічна природа нематеріальних активів проявляє себе в процесі ефективної взаємодії людського та структурного капіталів, що призводить до генерації нових форм інтелектуального капіталу – інноваційного та ринкового.

Крім загальної класифікації необоротних активів підприємств існує класифікація щодо кожної із їх груп. Класифікація основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів підприємства для системи господарського управління та в податковому законодавстві представлена в таблицях 1.4 – 1.6.

Таблиця 1.4

Класифікація основних засобів підприємства

В системі господарського управління	
Інвестиційна нерухомість	Земельні ділянки
Земельні ділянки	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом
Капітальні витрати на поліпшення земель	Будівлі
Будинки та споруди	Споруди
Машини та обладнання	Передавальні пристрої
Транспортні засоби	Машини та обладнання
Інструменти, прилади та інвентар	Транспортні засоби
Тварини	Інструменти, прилади, інвентар, меблі
Багаторічні насадження	Тварини
Інші основні засоби	Багаторічні насадження
	Інші основні засоби

Джерело: сформовано автором

Класифікація об'єктів щодо інших груп необоротних активів визначається кожним підприємством самостійно з врахуванням потреби системи управління.

Таблиця 1.5

Класифікація малоцінних необоротних матеріальних активів підприємства

В системі господарського управління	В податковому законодавстві
Бібліотечні фонди	Бібліотечні фонди, збереження
Малоцінні необоротні матеріальні активи	Національного архівного фонду України
Тимчасові (нетитульні) споруди	Малоцінні необоротні матеріальні активи
Природні ресурси	Тимчасові (нетитульні) споруди
Інвентарна тара	Природні ресурси
Предмети прокату	Інвентарна тара
Інші необоротні матеріальні активи	Предмети прокату

Джерело: сформовано автором

Таблиця 1.6

Класифікація нематеріальних активів підприємства

В системі господарського управління	В податковому законодавстві
Права користування природними ресурсами	Права користування природними ресурсами
Права користування майном	Права користування майном
Права на знаки для товарів та послуг	Права на комерційні позначення
Права на об'єкти промислової власності	Права на об'єкти промислової власності
Права на об'єкти авторського та об'єкти суміжних прав	Авторське право та суміжні з ним права
Гудвіл	Інші нематеріальні активи

Джерело: сформовано автором

Для системи управління на підприємстві бажано вибрати таку класифікацію яка б мала певну інформацій базу. Виходячи з цього, запропоновані науковцями класифікацій ознаки не завжди можна підкріпити практичною інформаційною базою. Тому, в системі управління підприємством ми пропонуємо використовувати класифікаційні ознаки, які відображаються в системі бухгалтерського і податкового обліку і подаються статистичним органам. При цьому управлінські рішення будуть прийматися на базі фактичної інформаційної системи, а їх результати можна буде оцінювати за допомогою реальної системи показників. Запропоновані в наукових дослідження класифікаційні ознаки необоротних активів можливо

використати при побудові управлінської звітності, яка потребує відповідного упорядкування вже наявних інформаційних ресурсів, які характеризують надходження, наявність, вибуття і використання необоротних активів.

1.2. Система управління необоротними активами підприємства

Система управління необоротними активами підприємства включає в себе комплекс заходів, спрямованих на ефективне управління основними засобами підприємства, нерухомим майном, нематеріальними активами та іншими видами необоротних активів. Метою такої системи є забезпечення оптимального використання ресурсів, що дозволяє підприємству досягати стратегічних цілей та забезпечувати стабільний фінансовий стан.

В рамках управління необоротними активами підприємство повинно вирішувати ряд завдань, включаючи планування розвитку та оновлення активів, збереження та ефективне використання існуючих ресурсів, оцінку ризиків та ефективне керування ними, а також забезпечення відповідності законодавству та стандартам управління необоротними активами.

Для досягнення цих цілей, система управління необоротними активами включає в себе структуровану методологію для оцінки активів, розробку довгострокових планів управління активами, визначення процедур управління технічними ресурсами, а також систему контролю за виконанням цих планів.

Ефективне управління необоротними активами допомагає підприємствам зменшити витрати, підвищити продуктивність та конкурентоспроможність, а також забезпечити сталий розвиток та успішну діяльність у майбутньому.

Необоротні активи підприємства потребують ефективної та ретельно продуманої політики управління. Метою управління необоротними активами

є визначення форм і методів фінансового управління ними в процесі здійснення різних фінансових операцій.

Основними завданнями управління необоротними активами є:

- визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій та розширеній основі;
- визначення потреби в необоротних активах для збільшення обсягів виробництва;
- забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;
- формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Ефективне управління необоротними активами сприяє підвищенню конкурентоспроможності та створює підґрунтя для майбутнього розвитку підприємства. Для досягнення цієї мети, суб'єктам господарювання доцільно збільшувати ефективність використання необоротних активів, що дозволить скоротити потребу в них та обсяги необхідного фінансування, а також забезпечити стабільність темпів розвитку підприємства через раціональне використання власних фінансових ресурсів.

Необоротні активи представлені в першому розділі активу Балансу підприємства елементами наведеними в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Характеристика необоротних активів підприємства

Елементи	Характеристика
1	2
Основні засоби	матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). До них належать земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини й обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади та інвентар; тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби; бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара, інші необоротні матеріальні активи

Нематеріальні активи	це об'єкти інтелектуальної, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права згідно з законодавством. До нематеріальних активів відносяться: права користування природними ресурсами (право
----------------------	--

Продовження табл. 1.7

1	2
	користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище); права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень); права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), фірмові найменування); права на об'єкти промислової власності (авторське право, патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування інтегральних мікросхем, комерційні таємниці); авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми); інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання привілеїв)
Незавершені капітальні інвестиції	можуть бути двох видів: - незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – капітальні інвестиції у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва; - незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося
Інвестиційна нерухомість	власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності
Довгострокові біологічні активи	тварини або рослини, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців. До довгострокових біологічних активів відносяться: робоча худоба, продуктивна худоба, багаторічні насадження, інші довгострокові біологічні активи
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	враховують: фінансові інвестиції в асоційовані підприємства, фінансові інвестиції в дочірні підприємства, фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи (спільного підприємства)
Довгострокова дебіторська заборгованість	сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу
Відстрочені податкові активи	суми податків на прибуток, що підлягають відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до

	розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо
--	--

Джерело: сформовано автором на основі даних [7; 15; 53; 60; 68]

Незважаючи на різноманіття операційних необоротних активів, мету фінансового менеджменту можна сформулювати як забезпечення належного розвитку та підвищення ефективності використання таких активів. Це виправляється за допомогою розробки політики управління необоротними активами, яка є невід'ємною частиною загальної фінансової стратегії підприємства і включає фінансове забезпечення своєчасного оновлення основних фондів та їх ефективне використання.

Основні етапи політики управління необоротними активами підприємства наведені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8.

Етапи політики управління необоротними активами підприємства

Етапи управління	Характеристика
1. Аналіз операційних необоротних активів підприємства в попередньому періоді.	Він проводиться з метою вивчення динаміки загального обсягу і структури необоротних активів, ступеня їх придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання
2. Оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства	Розрахунки здійснюються з урахуванням виявлених у процесі аналізу можливих резервів підвищення продуктивного використання необоротних активів у майбутньому періоді
3. Забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів підприємства	При цьому розраховується загальний обсяг активів, що підлягають оновленню в майбутньому періоді, встановлюються основні параметри і вартість оновлення різних груп активів
4. Забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства	Процедура полягає у розробці системи заходів, спрямованих на підвищення рентабельності і фондівіддачі необоротних активів
5. Формування принципів і оптимізація структури джерел фінансування необоротних активів	Оновлення і приріст необоротних активів підприємства може фінансуватися за рахунок власних і позикових коштів

Джерело: сформовано автором на основі даних [56]

Політика управління необоротними активами на підприємстві взаємопов'язана з політикою фінансування та інвестування коштів у ці активи. В економічній літературі зазвичай обговорюють поняття "фінансування" та "інвестування" як однакові, але важливо відзначити зв'язок між ними, оскільки для інвестування потрібні фінансові ресурси. Інвестиції впливають на потребу, можливість та умови фінансування, і їх дохідність є ключовим джерелом фінансування та фактором фінансової стійкості.

Інвестування та фінансування взаємозалежні, оскільки ці процеси можуть взаємно перетинатися. Інвестиції означають потік грошових виплат, що спочатку виходять з платежів, а потім очікують надходження коштів. Фінансування, натомість, уключає потік грошових платежів, який починається з надходжень та закінчується платежами (наприклад, поверненням капіталу). Наприклад, для банку кредит може бути як інвестиція, а для суб'єкта господарювання - фінансуванням. Якщо розглядати фінансування як процес залучення коштів, а інвестиції - як їх використання, то можна стверджувати, що ці поняття взаємопов'язані.

Таким чином, фінансування та інвестування - це процеси, які сприяють накопиченню капіталу через послідовне виділення коштів та їхнє перетворення в активи. У сучасних умовах більшість підприємств стикаються з проблемою постійної необхідності оновлення застарілих виробничих об'єктів, що вимагає великих витрат на підтримку їхньої працездатності.

При управлінні необоротними активами необхідно комплексно оцінювати їх позитивні та негативні сторони. Тобто, підприємствам важливо проаналізувати свою політику щодо управління основними засобами та покращення їх стану, для цього в цілому необхідно забезпечити:

- скорочення простоїв машин і обладнання шляхом передання їх в оренду;
- підвищити приріст основних засобів за рахунок збільшення їх введення і зменшення вибуття;

- прискорення приросту продуктивності праці порівняно зі зростанням її фондоозброєності;
- застосовувати інтенсивну форму оновлення основних засобів підприємства;
- підвищувати фондovіддачу основних засобів;
- використовувати у виробництві продукції новітні технології та досягнення науково - технічного прогресу;
- застосовувати більш гнучку амортизаційну політику, тощо.

Виходячи з цього, управління необоротними активами представляє собою систему принципів та методів формування та ефективного використання активів в різних сферах діяльності підприємства, а також управління оборотом цих активів. Для досягнення цієї мети підприємство визначає необхідний рівень оновлення необоротних активів через продуктивну виробничо-господарську діяльність. Це означає розширення інвестиційної діяльності, оновлення застарілого обладнання, вдосконалення амортизаційної політики та збільшення рентабельності виробництва.

Ефективне використання необоротних активів підприємств полягає в розробці комплексу заходів, спрямованих на підвищення рентабельності та виробничої ефективності цих активів.

Зараз умови розвитку вимагають переходу господарської діяльності підприємства на шлях розширеного відтворення, з орієнтацією на отримання великої компенсації виробничих витрат.

Підвищення ефективності управління необоротними активами підприємств потребує систематичного моніторингу. Головне завдання моніторингу - вивчення, вирішення та коригування поточних потреб у формуванні та відтворенні активів підприємства, а також фінансових можливостей, на базі якого розробляються управлінські рішення.

Моніторинг управління необоротними активами має проводитися на основі результатів звітного періоду, зазвичай року, оскільки це відображає період освоєння активів у виробничому процесі. На основі цієї інформації

слід розробляти заходи для забезпечення або підвищення ефективності управління необоротними активами на підприємстві.

На основі вище наведеного, з метою покращення системи управління необоротними активами підприємства для досягнення більшої ефективності та конкурентоспроможності запропоновано наступні напрями:

1. Визначення стратегічних цілей в управлінні необоротними активами, які повинні бути відповідні до цілей підприємства в цілому (розширення виробничої потужності, модернізацію технічного парку, покращення якості продукції тощо).

2. Оптимізація портфеля активів, тобто аналіз та оцінка наявних необоротних активів для визначення їхньої ефективності та доцільності включення до активів підприємства.

3. Удосконалення процесів управління, а саме розробка і впровадження оптимальних процесів з управління необоротними активами, включаючи планування, облік, контроль та аналіз.

4. Модернізація технічного парку – постійне оновлення та модернізація обладнання для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.

5. Створення системи моніторингу, яка дозволить в режимі реального часу контролювати використання та технічний стан необоротних активів.

6. Оптимізація витрат на утримання: Аналіз та використання методів для зменшення витрат на утримання та експлуатацію необоротних активів.

7. Удосконалення кадрового потенціалу, тобто підвищення кваліфікації персоналу та залучення кваліфікованих спеціалістів для ефективного управління активами.

1.3. Методичні засади оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства

Важливим в управлінні необоротними активами переробних підприємств є оцінка ефективності їх використання. При оцінюванні ефективності будь-якого ресурсу зазвичай використовують відносні показники ефективності, які являють собою співвідношення результату від використання цього виду ресурсу і витрат на його використання. З цієї позиції, під ефективністю використання необоротних активів, слід розуміти співставлення результатів, отриманих від використання необоротного активу, і відповідних витрат.

Мета оцінки ефективності формування і використання необоротних активів підприємства полягає у тому, щоб отримати максимально об'єктивні результати щодо рівня ефективності їх формування і використання, які слугуватимуть вихідною базою пошуку оптимальних та найбільш раціональних шляхів забезпечення економічного розвитку суб'єкта господарювання у коротко- і довгостроковій перспективі. Вказане визначає практичну значимість такої оцінки.

До основних завдань оцінки ефективності формування і використання необоротних активів підприємства належать:

- 1) встановлення достатності сформованих необоротних активів для забезпечення безперервного процесу виробництва та досягнення необхідних темпів економічного розвитку підприємства, а також виявлення потреби в залученні додаткових обсягів необоротних активів, чи доцільності їх вивільнення;
- 2) дослідження оптимальності і раціональності сформованої структури й складу необоротних активів;
- 3) дослідження правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів в необоротні активи;
- 4) дослідження ефективності використання необоротних активів, встановлення рівня їх віддачі при наявному рівні операційного й фінансового ризику;

5) виявлення ключових факторів позитивного і негативного впливу на ефективність формування та використання необоротних активів на підприємстві та причин їх виникнення;

6) ідентифікація і мобілізація резервів підвищення ефективності формування та використання необоротних активів;

7) своєчасна реакція керівництва на результати аналітичного дослідження з виявленням і розробкою найбільш доцільних майбутніх шляхів і методів підвищення ефективності формування та використання необоротних активів підприємства, нарощення їх вартості, підвищення конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання в цілому.

Загалом зазначене дослідження дає змогу вчасно реагувати на несприятливі внутрішні та зовнішні фактори, які заважають нормальному функціонуванню підприємства [71]. При цьому така оцінка повинна здійснюватись через призму як короткострокової, так і довгострокової перспективи розвитку підприємства [69, с. 488].

Інформаційну базу оціночного дослідження повинні становити дані фінансової звітності підприємства, зокрема, форми 1, 2, 3, 4, 5, а також дані аналітичного та синтетичного обліку й інша доступна інформація.

Оцінюючи ефективність формування і використання необоротних активів підприємства, доцільно керуватись такими принципами, як об'єктивність, своєчасність, системність, комплексність, точність, репрезентативність, зрозумілість і прозорість результатів.

Вдосконалюючи існуючі підходи [69, с. 488–489; 6], вважаємо, алгоритм комплексної оцінки ефективності формування і використання необоротних активів підприємства повинен охоплювати систему послідовних дій, яка зображена на рис. 1.5.

Основні показники ефективності можуть включати прибуток, додану вартість та чистий дохід, які свідчать про результативність діяльності підприємства. Прибуток є кінцевим показником ефективності, а необоротні

активи можуть впливати на його розмір. Чистий дохід є важливим показником операційної діяльності підприємства, хоча не всі необоротні активи беруть участь у його формуванні, а лише ті, що займаються операційною діяльністю.

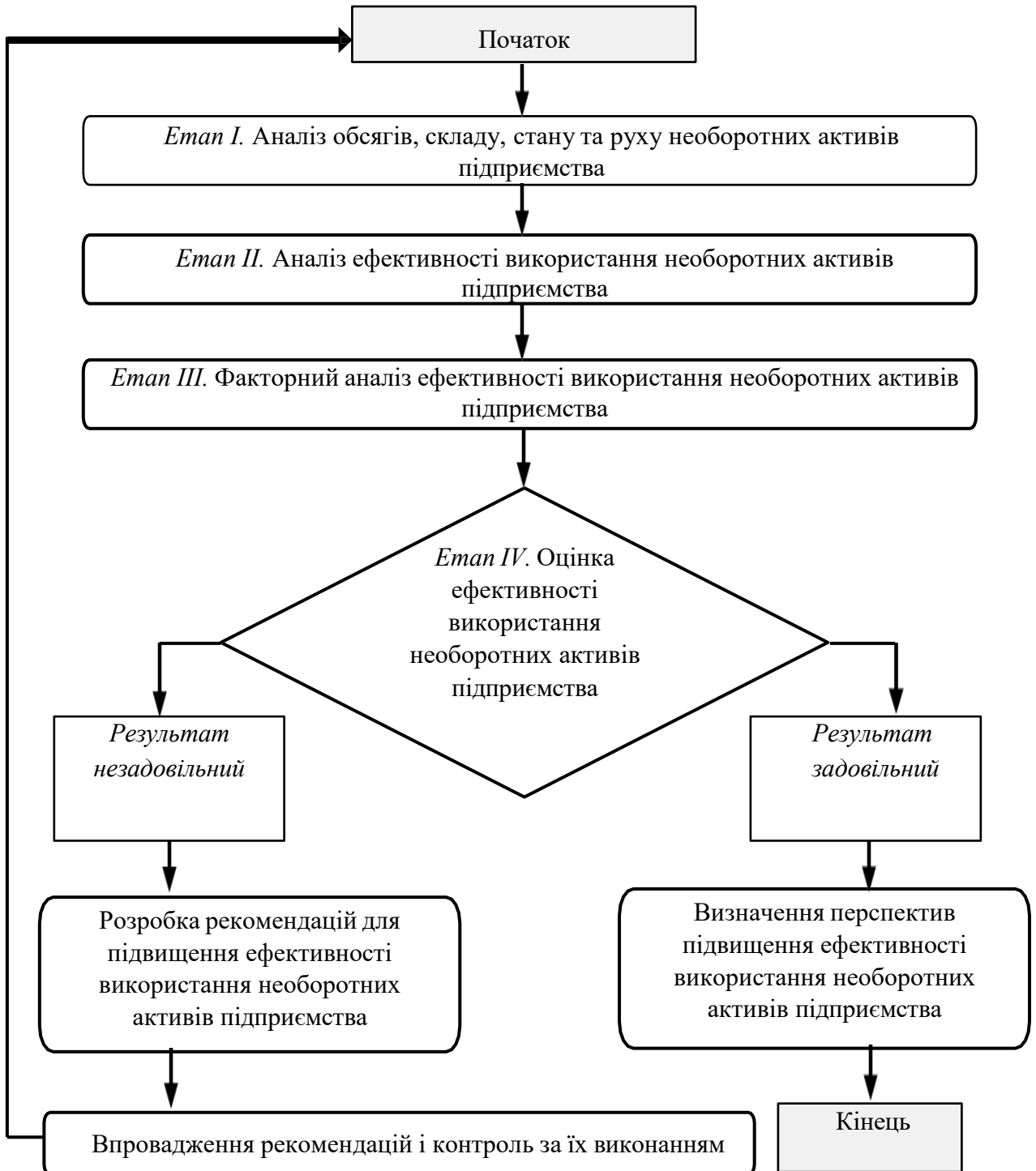

Рис. 1.5. Алгоритм оцінки ефективності формування і використання активів підприємства

Джерело: розроблено автором

Під час оцінки ефективності формування та використання необоротних активів переробних підприємств необхідно враховувати їх взаємозв'язок з результативними показниками. В зв'язку з цим варто врахувати такі особливості:

- нематеріальні активи забезпечують господарську діяльність, тобто безпосередньо впливають на чистий дохід і, відповідно, прибуток;
- основні засоби можуть використовуватись на підприємстві як під час здійснення операційної діяльності, так і під час здійснення іншої діяльності, що, відповідно позначається на розмірах чистого доходу та прибутку;
- незавершені капітальні інвестиції безпосередньо не впливають на результативні показники, але з часом вони трансформуються в основні засоби;
- довгострокові фінансові вкладення беруть участь у фінансовій діяльності підприємства, тому знаходять своє відображення лише у прибутку;
- довгострокова дебіторська заборгованість лише формально збільшує чистий дохід, але вона може виникнути й у разі здійснення іншої діяльності на підприємстві, тому ця її частина впливає лише на прибуток.

Оскільки необоротні активи складаються з різноманітних елементів, корисно визначити ефективність використання необоротних активів в цілому, а також окремих їхніх елементів. Переробне підприємство є системою, в якій кожен елемент взаємодіє з іншими, отже, зміна стану одного елемента впливає на всі інші. Тому важливо відстежувати всі зміни в необоротних активах та пояснити, як ці зміни впливають на кінцеві результати діяльності підприємства. Наприклад, зменшення ефективності одного з елементів може призвести до загального погіршення ефективності використання необоротних активів, і наоборот.

Аналіз наукових досліджень щодо оцінки ефективності використання необоротних активів показує, що найбільш повністю розроблена система

показників визначення ефективності стосується лише окремих складових необоротних активів, зокрема основних засобів.

Для оцінки рівня ефективності управління основними засобами підприємства можна використовувати наступну систему показників:

- фондовіддача – показує, які обсяги господарської діяльності (виробничі, товарні) здійснює підприємство протягом року в розрахунку на кожен гривню розміщених фінансових ресурсів в основних засобах за їх первісною вартістю. Збільшення цього відношення слід тлумачити як підвищення ефективності управління основними засобами. Для розрахунку показника обсяги господарської діяльності можуть виступати у формі чистого доходу (за товарними об'єктами) або доданої вартості;

- фондомісткість – обернений показник до капіталовіддачі, який показує, яку суму фінансових ресурсів розмістило підприємство в основних засобах, щоб забезпечити обсяги господарської діяльності на суму в 1 гривню. Зменшення цього показника при одночасному збільшенні розміщення фінансових ресурсів в основних засобах і обсягів господарювання слід вважати як поліпшення фінансового стану;

- придатність основних засобів – характеризується відношенням балансової вартості до первісної вартості, відображаючи частку, яка, за розрахунками, ще не була зношена та, отже, не використовувалася в господарській діяльності. Потрібно зазначити, що при ухваленні управлінських рішень стосовно оновлення та вибуття основних засобів необхідно враховувати той факт, що сума нарахованого зносу та, отже, показник придатності не завжди точно відображають фактичний фізичний знос. Отже, важливо визнати, що оскільки знос основних засобів визначається розрахунковими нормативами амортизації, то оцінка їх стану є дещо умовною. Вищий рівень придатності основних засобів забезпечує більшу ймовірність стійкого фінансового стану підприємства. Якщо віднести показник придатності основних засобів від 1,0, отримаємо рівень зносу, який може також бути розрахований як відношення суми зносу до первісної

вартості основних засобів, відображаючи частину вартості основних засобів, яка була використана в господарській діяльності;

- рівень оновлення основних засобів – характеризує частку основних засобів, що надійшли на підприємство за період, що аналізується, у загальній їх первісній вартості на дату оцінки. Нормативний рівень показника повинен бути більший ніж середня норма амортизації основних засобів на підприємстві;

- термін оновлення основних засобів – показує період, протягом якого підприємство може оновити всі наявні основні засоби. Показник визначається як відношення вартості основних засобів на початок періоду, що аналізується, до вартості основних засобів, що надійшли на підприємство в цьому періоді;

- рівень вибуття основних засобів – визначає відношення вартості об'єктів, які вибули протягом періоду дослідження, до їх вартості на початок цього періоду. Цей показник відображає інтенсивність вибуття основних засобів, показуючи рівень вибуття об'єктів, які морально застаріли або зношені, і більше не придатні для подальшого використання. Позитивним є той факт, що вартість нових основних засобів, які надходять на підприємство, перевищує вартість вибутих основних засобів. Для оцінки цієї ситуації розраховується рівень приросту основних засобів, який визначається як відношення різниці між надходженням і вибуттям основних засобів до їх вартості на початок досліджуваного періоду;

- прибутковість основних засобів – відношення чистого прибутку до середньорічної первісної вартості основних засобів. Збільшення цього показника свідчить про поліпшення ефективності використання фінансових ресурсів, розміщених в основних засобах. Показник показує скільки чистого прибутку створює власнику кожна гривня фінансових ресурсів, розміщена в основних засобах;

- капіталоозброєність (фондоозброєність) персоналу – розраховують за відношенням середньорічної вартості основних засобів до середньооблікової чисельності персоналу;

- частка основних засобів в активах – свідчить про інвестиційно-інноваційну спрямованість розміщення фінансових ресурсів для забезпечення господарської діяльності.

Після аналізу узагальнюючих показників стану та ефективності використання основних засобів на підприємстві, можна провести подальший детальний аналіз, щодо оцінки інтенсивного та екстенсивного використання. Показники екстенсивного використання оцінюють часове та кількісне використання основних засобів у господарській діяльності, тоді як показники інтенсивного використання пов'язані з продуктивністю основних засобів (виготовленням об'єктів діяльності за одиницю часу).

Для оцінки ступеня завантаження основних засобів, аналізуються такі коефіцієнти:

- екстенсивного використання, який визначається як співвідношення фактичного та нормативного (можливого) часу використання основних засобів.

- інтенсивного використання, який визначається як співвідношення фактичного та нормативного (можливого) обсягу створених об'єктів діяльності за одиницю часу, в натуральному або вартісному виразі.

- комплексний (інтегральний) коефіцієнт використання, який обчислюється як добуток коефіцієнтів екстенсивного та інтенсивного використання.

Ці показники допомагають оцінити якість використання основних засобів на підприємстві та можуть бути корисними для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх використання.

Отже, умови ринкової конкуренції вимагають, щоб підприємства ефективно управляли своїми активами. Саме конкуренція змушує їх швидко оновлювати необоротний матеріальний актив, списуючи застаріле

обладнання та інвестуючи кошти у придбання більш передового устаткування, впровадження новітніх технологій та проведення інших поліпшень у основних засобах. Розширене відтворення необоротних матеріальних активів підприємства відбувається одночасно заміною морально та фізично застарілих об'єктів.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління необоротними активами підприємства

Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відіграє ключову роль у всякій системі управління, оскільки встановлює умови для здійснення економічної діяльності та реалізації управлінських рішень. Отже, нормативно-правове забезпечення управління необоротними активами підприємства є невід'ємною частиною цієї системи. Відтак, розумно провести аналіз основних компонентів нормативно-правового забезпечення в сфері управління необоротними активами.

Формування політики управління необоротними активами підприємства відбувається під впливом численних факторів, які визначають різні аспекти регламентації процедур на кожному з рівнів ієрархії управління (рис. 1.6).

Вплив різноманітних чинників на формування політики управління ефективністю використання необоротних активів підприємства є дуже значущим та складним процесом. Розуміння цих чинників допоможе підприємству виробити ефективну стратегію управління необоротними активами, яка враховує усі потрібні аспекти та умови.

Слід зазначити, що управління необоротними активами має нормативно-правове забезпечення на двох рівнях: державному та підприємств. До державного рівня належать нормативно-правові акти, які мають вищу юридичну силу та є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання. Зокрема, Господарський Кодекс України, Цивільний Кодекс України, Податковий Кодекс України, закони та підзаконні нормативно-правові акти є основними документами, які регулюють управління необоротними активами. Розглянемо більш докладно деякі з ключових нормативно-правових документів у сфері управління необоротними активами.

Розглянувши діючі нормативні акти, можна згрупувати та представити їх у вигляді чотирьох рівнів (табл. 1.9).

Рис. 1.6. Вплив чинників на формування політики управління ефективністю використання необоротних активів підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [43]

Таблиця 1.9

Нормативно-правове регулювання необоротних активів

І рівень	нормативно-правові акти найвищої юридичної сили	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	
		Податковий кодекс України (особливо п. 138.3.3)	
II рівень	документи, що визначають загальні принципи, правила і способи ведення обліку нематеріальних активів	Національні стандарти	НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»; П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»
		Міжнародні стандарти	МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу»; МСБО 38 «Нематеріальні активи»; ПКТ 32 «Нематеріальні активи: витрати на сторінку в Інтернеті»
		Національні стандарти оцінки №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» та №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»	
		План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	
III рівень	методичні вказівки, рекомендації та роз'яснення	Порядок застосування типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	
		Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів	
		Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	
		Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	
IV рівень	внутрішні документи суб'єктів господарювання	Наказ про облікову політику в частині нематеріальних активів	
		Робочий план рахунків в частині нематеріальних активів	
		Графік документообігу	

Джерело: сформовано автором на основі [43]

Значна роль у системі нормативно-правового регулювання управління необоротними активами підприємства пов'язана з вирішенням питань

облікового аспекту. В цьому контексті важливо відмітити ряд положень (стандартів) бухгалтерського обліку, серед основних з яких слід виділити наступні (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

Нормативно-правове регулювання облікового забезпечення необоротними активами підприємства

Назва нормативного документу	Характеристика
1	2
1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40]	регулює процес складання фінансової звітності та відображення активів у ній, зокрема необоротних та оборотних активів підприємства. Встановлено визначення активів, принципи складання фінансової звітності та розкриття інформації
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [43]	встановлює методологічні засади обліку та розкриття інформації про основні засоби в фінансовій звітності. Документ визначає ключові поняття, пов'язані із основними засобами, процедуру їх оцінки та переоцінки, амортизації та вибуття
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" [41]	визначає методологічні принципи стосовно обліку та розкриття інформації про нематеріальні активи в фінансовій звітності. Документ регулює процеси визнання та оцінки нематеріальних активів, їх переоцінку, амортизацію, зменшення корисності та вибуття, а також вимоги до розкриття інформації про них. Положення визначає нематеріальний актив як немонетарний актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" [43]	встановлює методологічні основи обліку та розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності. Це положення застосовується різними юридичними особами незалежно від форм власності, за винятком бюджетних установ та підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами. Норми положення визначають процеси визнання та початкової оцінки запасів, їхнього списання, оцінку на дату балансу, розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності підприємства, а також особливості обліку запасів установами. Крім того, положення містить приклади

	розподілу транспортно-заготівельних витрат.
Продовження табл. 1.10	
1	2
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" [43]	висвітлені такі аспекти: • зазначає методологічні основи формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. • норми цього Положення застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ). • Положення враховує особливості оцінки та розкриття інформації про дебіторську заборгованість, визначені іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій [43]	Ці документи встановлюють обов'язкові позначення та порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань, а також фактів фінансово-господарської діяльності підприємств.
Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [43]	

Джерело: сформовано автором

Ці нормативно-правові акти є на державному рівні і обов'язкові для всіх суб'єктів господарювання. Проте їх зміст може бути уточнений на рівні конкретних підприємств. Це здійснюється на рівні підприємства шляхом нормативно-правового регулювання. Основним документом, який регулює управління активами на рівні підприємства, є Наказ (положення) про облікову політику.

У Наказі (положенні) про облікову політику зазначаються принципи, методи та процедури, які використовує підприємство для ведення

бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Наказ про облікову політику визначає особливості визнання та оцінки активів підприємства, порядок їх обліку, використання, списання, нарахування амортизації та інше. Крім того, до внутрішньої нормативної бази підприємства відносяться ряд інструкцій, положень, норм та нормативів, що визначають особливості формування та використання активів підприємства.

Отже, узагальнюючи вищесказане, слід відзначити, що управління необоротними активами підприємства відбувається в рамках відповідного нормативно-правового середовища, сформованого на двох рівнях: державному та на рівні окремого підприємства. Державний рівень регулювання формують Кодекси, Закони України, Положення (стандarti) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти, що є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами господарювання. Конкретизація положень загальнодержавного рівня та їх адаптація до умов діяльності конкретного підприємства здійснюється шляхом формування внутрішньої нормативно-правової бази.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Згідно з аналізом теоретичних засад управління необоротними активами підприємства, можна зробити наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що необоротні активи підприємства є одними з ключових складових його майнових активів та мають важливий вплив на ефективність його діяльності. Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання є виготовлена продукція. Через амортизаційні відрахування частина вартості необоротних активів переходить на продукцію. Отже, необоротні активи перебувають в процесі обороту капіталу підприємств.

2. Запропоновано в системі управління підприємством

використовувати класифікаційні ознаки, які відображаються в системі бухгалтерського і податкового обліку і подаються статистичним органам. При цьому управлінські рішення будуть прийматися на базі фактичної інформаційної системи, а їх результати можна буде оцінювати за допомогою реальної системи показників. Запропоновані в наукових дослідження класифікаційні ознаки необоротних активів можливо використати при побудові управлінської звітності, яка потребує відповідного упорядкування вже наявних інформаційних ресурсів, які характеризують надходження, наявність, вибуття і використання необоротних активів

3. Обґрунтовано, що з метою підвищення ефективності політики управління необоротними активами суб'єктам господарювання доцільно збільшувати ефективність використання необоротних активів, що дасть змогу скоротити потребу в них, а відтак і в обсязі необхідного їх фінансування, а також забезпечити сталість темпів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних фінансових ресурсів.

4. Доведено, що підвищення ефективності управління необоротними активами підприємств має здійснюватися на постійній та систематичній основі за рахунок впровадження системи моніторингу. Основне призначення якої полягає в вивченні, узгодженні та корегуванні поточних потреб щодо необхідності реалізації процесу їх формування та відтворення, а також фінансових можливостей підприємства щодо його забезпечення на основі чітко розробленого інструментарію прийняття управлінських рішень.

4. Встановлено, що управління необоротними активами підприємства відбувається в рамках відповідного нормативно-правового середовища, сформованого на двох рівнях: державному та на рівні окремого підприємства. Конкретизація положень загальнодержавного рівня та їх адаптація до умов діяльності конкретного підприємства здійснюється шляхом формування внутрішньої нормативно-правової бази.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «КРОМБЕРГ ЕНД ШУБЕРТ УКРАЇНА ЖУ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ»

Kromberg & Schubert - це провідний міжнародний виробник електричних систем, кабелів та пластмасових компонентів, що успішно розробляє та виробляє продукцію з 1902 року.

Компанія надає високоякісну продукцію та послуги для клієнтів у автомобільній та промисловій сферах, що включає розробку, проектування та виробництво кабельних систем з використанням різноманітних матеріалів, передові технології, надійне тестування під час виробничого процесу, а також можливість виготовлення індивідуальних замовлень.

Kromberg & Schubert – група компаній з понад 110-річною історією успіху. Завдяки новаторському підприємницькому духу та чіткій ієрархії, група постійно розвивається та розширюється. Сьогодні група компаній Kromberg & Schubert, налічує понад 50 000 співробітників у більш ніж 40 локаціях.

В Україні “Кромберг енд Шуберт” має понад 10-літню історію успіху – з 2006 року діє завод в Луцьку, де нині працює понад 5 тисяч людей, а в 2015 році стартувало підприємство в Житомирі, де вже сьогодні створено понад 3000 робочих місць.

ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» - підприємство з 100% іноземними інвестиціями, яке належить до числа великих платників податків і роботодавців України, а саме Житомирського району та області. За звітний рік підприємство перерахувало податків до загальнодержавного й місцевих бюджетів понад 322 млн. гривень.

ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» є:

- платником податку на прибуток підприємств на загальних підставах за ставкою, передбаченою п.136.1 ст.136 Шр. Податкового кодексу України №2755-VI від 02 грудня 2010 року [43];

- платником податку на додану вартість (індивідуальний податковий номер 395440506083).

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» було створене 15.12.2014.

Основний вид господарської діяльності ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» – виробництво електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів. На підприємстві виготовляють електричні бортові кабельні системи для автомобілів світового класу - Volkswagen , Skoda, MAN.

Місцезнаходження ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» – 12402, Житомирська обл., Житомирський район, с. Оліївка, вул. Садова, буд. 4.

Власником досліджуваного підприємства є компанія Кромберг енд Шуберт Холдінг Гмбх, зареєстрована у м. Оберпуллендорф, Унгаргасе, 111, Австрія, індекс 7350, яка володіє 100% статутного фонду Товариства.

Детальна характеристика про діяльність ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» наведена в табл. 2.1

Таблиця 2.1

Інформація про діяльність ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ»

Повне найменування юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРОМБЕРГ ЕНД ШУБЕРТ УКРАЇНА ЖУ"
Скорочена назва	ТОВ "КРОМБЕРГ ЕНД ШУБЕРТ УКРАЇНА ЖУ"
Найменування іноземною мовою	LIMITED LIABILITY COMPANY KROMBERG AND SCHUBERT UKRAINA ZY KROMBERG AND SCHUBERT UKRAINA ZY LLC
Код ЄДРПОУ	39544054
Уповноважені особи	Ткачук Оксана Миколаївна
Головний бухгалтер або інша особа, уповноважена підписувати звітність	Лавренюк Аліна Петрівна

Продовження табл. 2.1

Розмір статутного капіталу	146 997 706,30 грн
Організаційно-правова форма	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Види діяльності: Основний:	29.31 Виробництво електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів
Інші:	77.33 Надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі комп'ютерів 77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у. 63.99 Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у. 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н.в.і.у.
Середня кількість працівників у 2023 році, чол.	2 688
Основні конкуренти	ТОВ «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн Лімітед» ТОВ «Ядзакі Україна» ТОВ «ВЕТ Аутомотив Україне» ТОВ «Флекстрікс ТЗОВ завод» ТОВ «Точприлад» ТОВ «Форшнер» ТОВ «Платі Юкрейн Лімітед» ТОВ «Берег-кабель ГмбХ» ТОВ «Єврокар» ТОВ «Бадер Україна» ТОВ «Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед» ТОВ «Електроконтакт Україна» ТОВ «Преттль-Кабель Украина» ТОВ «Унгвайер» ТОВ «ЛЕОНІ Ваерінг Системс УА ГмбХ» ТОВ «ВО Карпати» ТОВ «Костал-Україна» ТОВ «ОДВ-Електрик»

Організаційна структура спрямована відповідно до стратегічних цілей та бачення, включаючи менеджмент, центри обслуговування клієнтів, фахові відділи, центри компетенцій та виробничі підрозділи. Ця структура забезпечує акцент на клієнтську орієнтованість, глобальний ринок та компетентність.¹

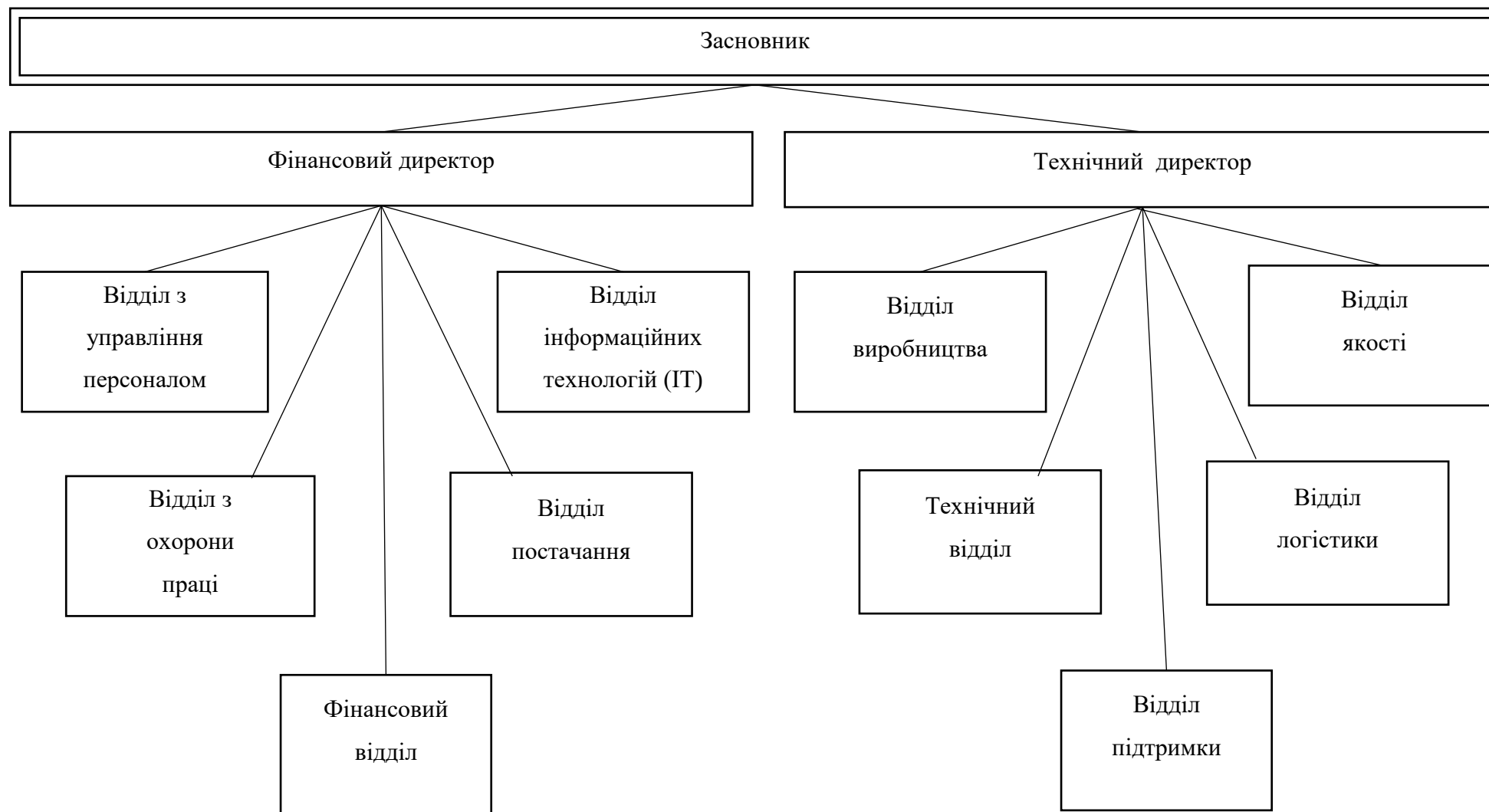

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ»

Джерело: сформовано автором на основі даних [42]

ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" як видно з рис. 2.1 має організаційну структуру з підпорядкуванням у фінансового та технічного директорів. Опис функції відділів підприємства з поділом на директорів наведено в табл. 2.2.-2.3.

Таблиця 2.2

Характеристика відділів у підпорядкуванні фінансового директора

Назва відділу	Функції
Відділ з управління персоналом	Підбір персоналу, облік робочого часу, нарахування заробітної плати, навчання персоналу, медичне страхування, кадрове діловодство
Відділ постачання	Закупівля матеріалів для потреб підприємства на підставі замовлень, отриманих від відділів
Відділ ІТ	Забезпечення підприємства програмним забезпеченням та надання ІТ підтримки для неперервної роботи виробництва
Відділ з охорони праці	Організація безпечній праці працівників, забезпечення спецодягом та контроль виконання вимог щодо охорони праці та збереження навколишнього середовища
Фінансовий відділ	Ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних стандартів та інших нормативно-правових актів, у тому числі використання уніфікованої автоматизованої системи бухгалтерського обліку та звітності, а також інші функції відповідно до положення про відділ фінансовий

Джерело: сформовано автором на основі даних [42]

Таблиця 2.3

Характеристика відділів у підпорядкуванні технічного директора

Назва відділу	Функції
Відділ виробництва	Виготовлення кабельних мереж згідно замовлень замовників
Відділ якості	Відстеження виконання міжнародних стандартів якості продукції та перевірка якості готової продукції
Технічний відділ	Розв'язання технічних проблем, контроль робочого часу на кожному робочому місці на виробництві, а також оновлення технічних версій виробництва
Відділ логістики	Імпорт сировини, постачання матеріалів для виробництва та відправлення готової продукції
Відділ підтримки	Забезпечення безперебійної роботи обладнання та надання підтримки для вирішення технічних проблем

Джерело: сформовано автором на основі даних [42]

Щорічно в групі компаній "Кромберг енд Шуберт", що налічує більше 40 заводів по всьому світу, проводиться визначення найкращого заводу, відбувається танагоро дження найкращого заводу. За результатами 2023 року, ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" увійшов до першої трійки.

Сьогодні, в умовах військової агресії росії, у центрі уваги компанії «Кромберг енд Шуберт ЖУ» - підтримка стабільного та сталого виробництва, пошуки вирішення різних завдань, модернізація винаходи, які визнаються на міжнародному рівні.

У 2023 році ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» стали пілотним проєктом, як завод - провідний спеціаліст на проєкті VK. Завдяки заводу LED Планки стали стандартом корпорації KROSHU. А винахід ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» знаходиться на стадії патентування.

Щоб провести більш ретельний аналіз діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ", оцінимо його фінансового стану. Фінансовий стан підприємства є складною характеристикою, яка визначає можливості суб'єкта господарювання у конкурентній боротьбі та перспективи його розвитку. Для проведення оцінки фінансового стану використали фінансову звітність підприємства за 2020-2022 роки. Першим кроком оцінки буде аналіз стану основних економічних показників діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Економічний стану діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"
за 2019-2023 роки

тис.грн.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1260346	1014715	1419746	1371334	1494499
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1025655	864158	1206446	1118284	1220648
Валовий прибуток / (збиток)	234691	150557	213300	253050	273851
Інші операційні доходи	8860	34024	24760	19452	45700

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
Адміністративні витрати	96381	75498	95915	109632	142817
Витрати на збут	2569	1945	4247	2980	9985
Інші операційні витрати	32679	29367	27301	36792	10316
Фінансовий результат від операційної діяльності	111922	77771	110597	123098	156433
Інші доходи	54021	-	38895	-	-
Фінансові витрати	22820	28369	39072	32809	35494
Інші витрати	150	105972	1416	60006	24427
Фінансовий результат до оподаткування	142973	-56570	109004	30283	96512
Витрати з податку на прибуток	25902	6624	20796	8427	19018
Чистий прибуток / (збиток)	117071	-63194	88208	21856	77494

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Результати проведеного аналізу свідчать, що у 2019 р. сукупні обсяги чистого доходу підприємства ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" мали значення на рівні 1260346 тис.грн. У 2023 р. зафіксовано зростання обсягів господарської діяльності (чистого доходу) на 234153 тис.грн., або на 18,6 %, що становило 1494499 тис.грн. Валовий прибуток, який відображає різницю між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції, відповідно збільшився за досліджуваний період на 194993 тис.грн., або на 19 %, що складало 273851 тис.грн. у 2023 р. Також встановлено, що операційна діяльність ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є прибутковою, однак, потрібно зауважити, що компанія визначалася зниженням чистої прибутковості у 2023 р. Загальний обсяг чистого фінансового результату становив 77494 тис.грн., що на -39577 тис.грн., або на 33,8 % менше, ніж у 2019 р.

Отже, одна з найскладніших проблем керування співвідношенням між витратами і чистим доходом це: оцінити фактичний їх рівень, передбачити майбутнє, віднайти ефективні рішення в умовах невизначеності. Інструментом мінімізації невизначеності слугує прогнозування, а прогнозом називають спробу визначити (передбачити) стан якогось явища чи процесу в майбутньому, тобто можливі наслідки управлінських рішень.

Рівень доходів та витрат протягом п'яти років ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" наведено на рис. 2.2.

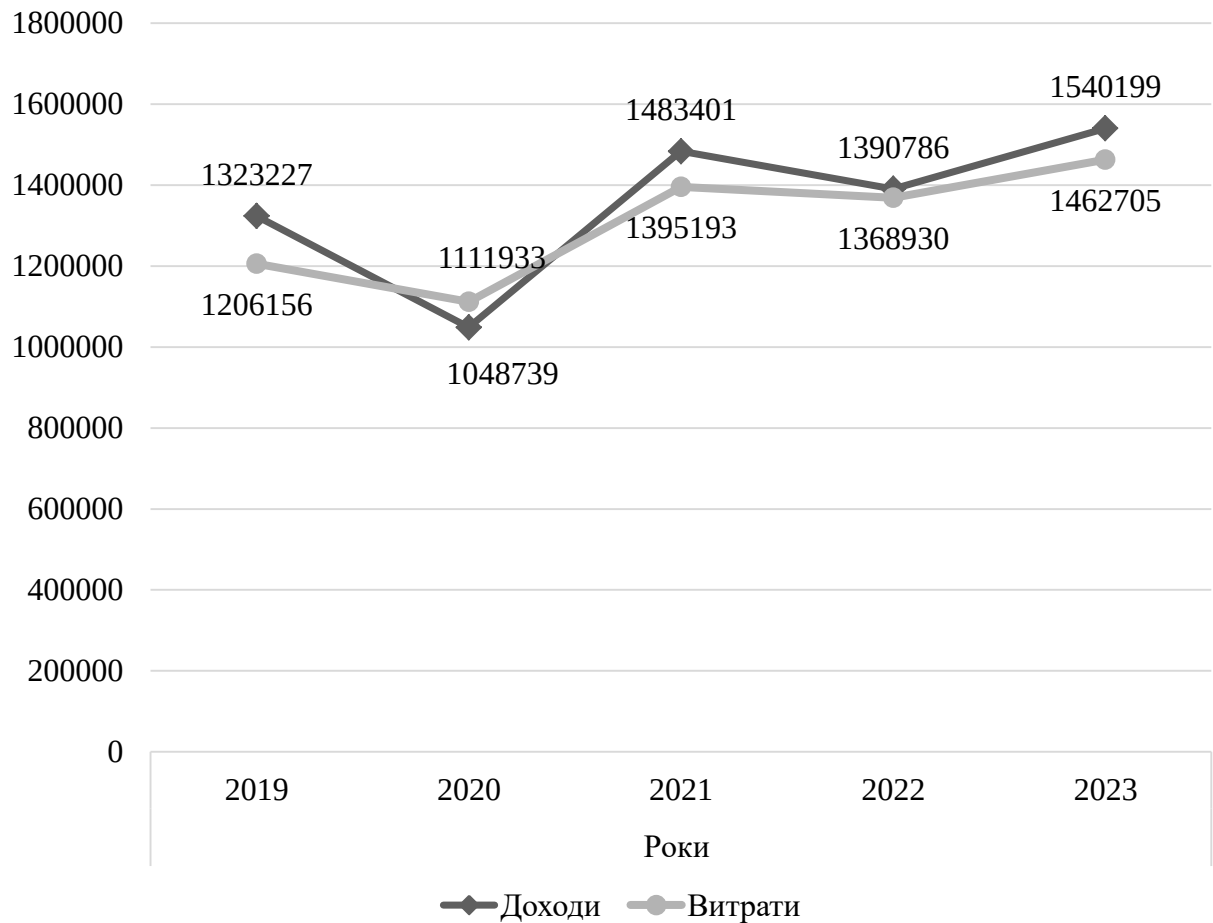

Рис. 2.2. Динаміка доходів та витрат ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за 2019-2023 р., тис.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [42]

Отже, в цілому у діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" спостерігаються кризові тенденції, обумовлені воєнним станом в Україні. Наступним кроком аналізу вважаємо за доцільне дослідити особливості формування майна та джерел його фінансування у діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" (табл. 2.5-2.6).

Проведений аналіз господарської діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" свідчить, що основна частка потенціалу підприємства формується за рахунок активів. На протязі останніх п'яти років активи підприємства збільшилися на 276592 тис грн.

Таблиця 2.5

Динаміка активів та їх джерел в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

млн грн

Показники	Роки (станом на 31.12.)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Активи					
Необоротні	618988	626222	735232	588636	618148
Оборотні	243147	210873	246271	400372	520579
Разом	862135	837095	981503	989008	1138727
Джерела активів					
Власний капітал	382501	319307	390069	411925	489 419
Зобов'язання	479634	517788	591434	577083	649308
Разом	862135	837095	981503	989008	1138727

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Таблиця 2.6

Структура активів та їх джерел в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

%

Показники	Роки (станом на 31.12.)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Активи					
Необоротні	71,8	74,8	74,9	59,5	54,3
Оборотні	28,2	25,2	25,1	40,5	45,7
Разом	100	100	100	100	100
Джерела активів					
Власний капітал	44,4	38,1	39,7	41,7	43,0
Зобов'язання	55,6	61,9	60,3	58,3	57,0
Разом	100	100	100	100	100

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Серед активів у 2023 році необоротні займали 59,5 %, а оборотні 45,7 %. Така структура дещо змінилась в порівнянні з 2019 роком, однак, всеодно в загальній сумі переважали необоротні активи.

Щодо джерел формування активів, то на 41,7 % вони формуються в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за рахунок власного капіталу, що є основою стійкого фінансового стану і забезпечення кредитоспроможності.

58,3 % активів АТ «Житомирський маслозавод» формує за рахунок залучених джерел – кредиторської заборгованості.

Комплексна економічна характеристика, яка відображає зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Проведемо аналіз фінансового стану ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" для визначення його ліквідності та платоспроможності (табл. 2. 7 і рис. 2.3), рентабельності (табл. 2.8 і рис. 2.4) і ділової активності (табл. 2.9).

Таблиця 2.7

Показники платоспроможності та ліквідності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за 2019-2023 роки, %

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Поточна ліквідність	100,5	91,2	97,0	136,8	114,4
Абсолютна ліквідність	34,0	46,4	25,7	38,6	6,3
Коефіцієнт співвідношення між оборотними активами за мінусом запасів та поточними зобов'язаннями компанії	88,0	75,1	86,6	130,9	110,6
Коефіцієнт швидкої ліквідності	87,8	75,1	84,5	126,8	107,2
Відношення грошових коштів до активів	9,5	12,8	6,6	11,4	2,5
Проміжний коефіцієнт покриття	50,6	56,0	30,8	47,0	22,0
Коефіцієнт автономії	44,4	38,1	39,7	41,6	43,0
Відношення чистого боргу до EBITDA	1,8	2,1	1,8	1,6	1,9
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	61,8	51,0	53,0	70,0	79,2

Джерело: розраховано автором за даними [42]

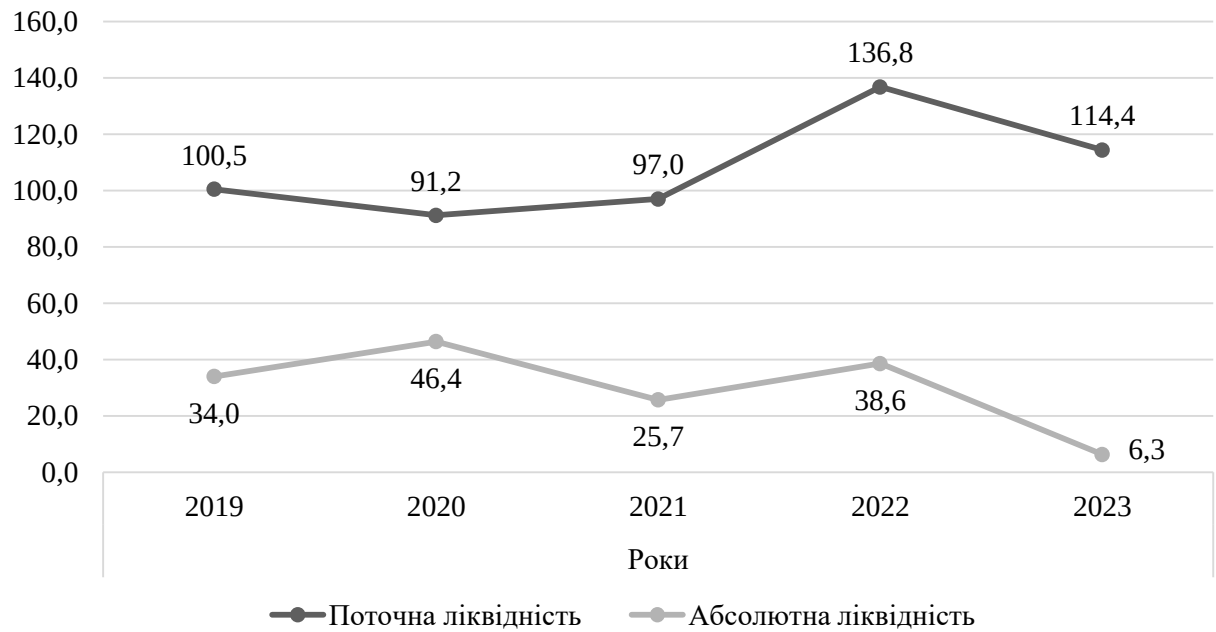

Рис. 2.3. Динаміка поточної та абсолютної ліквідності в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" протягом 2019-2023 років, %

Джерело: побудовано автором за даними [42]

Таблиця 2.8

Показники прибутковості у ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Рентабельність активів	13,6	-7,6	9,0	2,2	6,8
Рентабельність власного капіталу	44,1	-16,5	29,2	5,6	18,8
Рентабельність оборотних активів	48,2	-30,0	35,8	5,5	14,9
Чиста маржа	9,3	-6,2	6,2	1,6	5,2
Рентабельність загальних активів	19,2	-3,4	15,1	6,4	11,6
Валова рентабельність собівартості	22,9	17,4	17,7	22,6	22,4
Рентабельність операційних витрат	178,3	141,0	167,3	169,4	161,8
Чиста рентабельність витрат	9,7	8,0	8,3	9,7	11,3

Джерело: розраховано автором за даними [42]

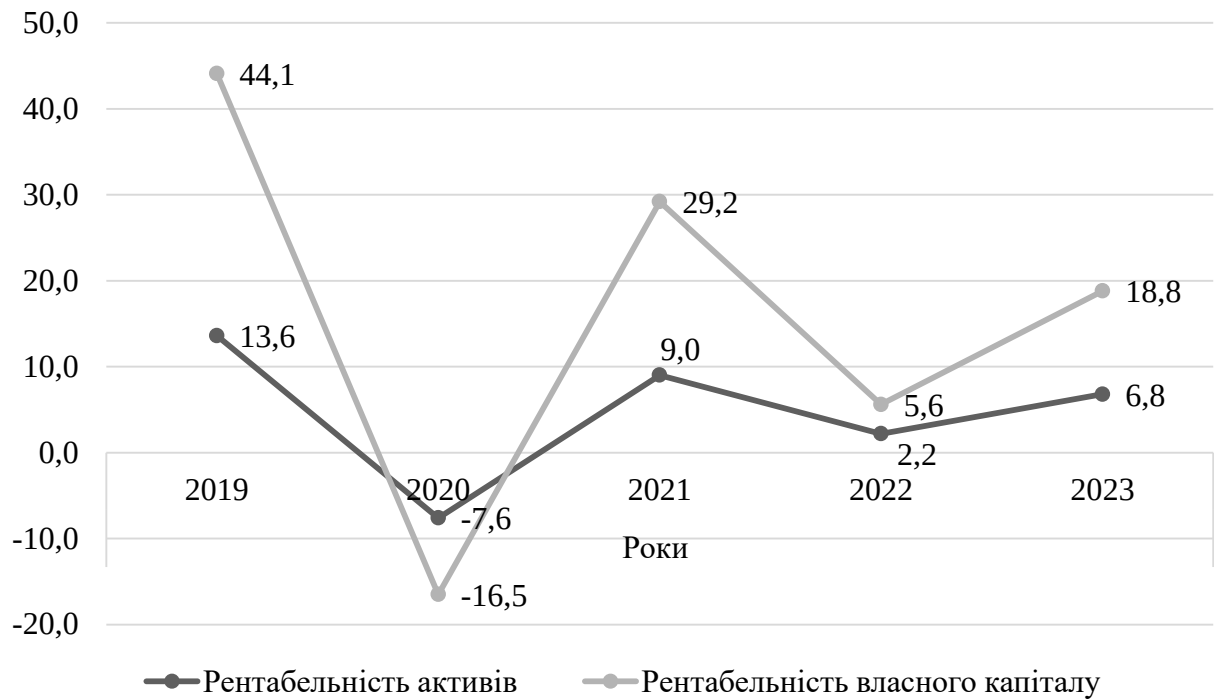

Рис. 2.4. Динаміка рентабельності активів та власного капіталу у ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" протягом 2019-2023 років
Джерело: побудовано автором за даними [42]

Таблиця 2.9

Показники ділової активності у ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Оборотність загальних активів	1,6	1,2	1,4	1,4	1,4
Оборотність робочого капіталу	-24,8	-106,8	-56,1	27,4	17,2
Оборотність дебіторської заборгованості	10,6	10,3	13,5	6,7	4,2

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Дані таблиць та рисунків свідчать про збільшення коефіцієнта поточної ліквідності, тобто це характеризує що в підприємства є ресурси, які можна використати для погашення короткострокових вимог кредиторів. Зріс

коефіцієнта швидкої ліквідності відображає здатність компанії погашати поточні зобов'язання лише за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. Індикатор дозволяє зрозуміти, чи є у фірми кошти для задоволення вимог кредиторів на поточну дату.

Показники рентабельності відображають рівень прибутковості використання ресурсів підприємством. У зв'язку з тим, що в 2020 році підприємство зазнало збитків, всі розраховані показники рентабельності відображали від'ємне значення. Найкращі значення показників рентабельності були зафіксовані в 2021 році, а в 2022-2023 році ці значення зменшились щодо 2021 року.

Щодо ефективності використання робочого капіталу ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" з точки зору згенерованої ним виручки, то показники з 2019 по 2021 роки включно були з мінусом, що свідчить про низьку оборотність капіталу, однак уже в 2022 році показник перетнув позитивне значення і становив 27,4 %. А в 2023 році показник оборотності робочого капіталу знову зменшився в порівнянні з 2022 роком і становив 17,2 %.

Отже, ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" протягом досліджуваних років потужно працювало та йшло до цілі щодо отримання прибутків та стати на ринку конкурентоспроможним в своїй галузі. Навіть під час війкових дій, підприємство знаходило можливість працювати, в той самий час піднімаючись самим сплачували податки до держави.

2.2. Оцінка стану та ефективності використання необоротних активів підприємства

В сучасних умовах розвитку економіки важливим фактором успішного функціонування підприємства є його забезпеченість необоротними активами, а також ефективне їх використання. Забезпечення відповідного стану,

оновлення та раціональне використання необоротних активів є обов'язковими умовами функціонування підприємств при здійсненні власної діяльності. Здійснення управління необоротними активами полягає у забезпеченні зростання ефективності їх використання, що можливе внаслідок зменшення потреби у залученому капіталі та раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Необоротні активи впливають на вдосконалення засобів праці, визначають потужність виробничого персоналу та сприяють підвищенню технічної оснащеності господарюючого суб'єкта. Від забезпеченості підприємства необоротними активами та ефективності їх використання багато в чому залежить господарська діяльність та фінансовий стан підприємства. В складі майна підприємства саме необоротні активи створюють основу для його функціонування і значною мірою визначають подальші перспективи розвитку.

Зміна необоротних активів безпосередньо впливає на загальну вартість активів підприємства, оскільки саме за рахунок основних засобів утворюється значна частина ресурсів, необхідних для функціонування підприємства.

З метою визначення напрямів вдосконалення управління вартістю, станом і структурою необоротних активів та ефективністю їх використання проведемо їх аналіз за даними ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ".

Насамперед, проведемо оцінку необоротних активів підприємства, які включають засоби праці, інноваційно-інвестиційну діяльність та наявність нематеріальних ресурсів (табл. 2.10).

Загальна вартість необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за період з 2021 по 2023 рік скоротилася на 117 084 тис. грн., або на 15,9%. Це було викликано зношенням нематеріальних активів та основних засобів. Однак значно зросли незавершені капітальні інвестиції та

відстрочені податкові активи у формі податку на прибуток, які підлягають відшкодуванню в майбутніх періодах.

Таблиця 2.10

Оцінка необоротних активів підприємства
ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

Складові необоротних активів	Роки						Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	2021		2022		2023				
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	-,+	%	струк- тура
Нематеріальні активи	4742	0,64	2940	0,50	1791	0,29	-2951	-62,2	-0,4
первісна вартість	9655	1,31	9836	1,67	9898	1,60	243	2,5	0,3
накопичена амортизація	4913	0,67	6896	1,17	8107	1,31	3194	65,0	0,6
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	6166	1,05	126934	20,53	126934	100,0	20,5
Основні засоби	520593	70,81	404852	68,78	316934	51,27	-203659	-39,1	-19,5
первісна вартість	1014927	138,04	1021059	173,46	1061417	171,71	46490	4,6	33,7
знос	494334	67,24	616207	104,68	744483	120,44	250149	50,6	53,2
Активи у формі права користування	204892	27,87	167008	28,37	167136	27,04	-37756	-18,4	-0,8
первісна вартість	302384	41,13	302875	51,45	340837	55,14	38453	12,7	14,0
знос	97492	13,26	135867	23,08	173701	28,10	76209	78,2	14,8
Відстрочені податкові активи	5005	0,68	7670	1,30	5353	0,87	348	7,0	0,2
Усього	735232	100,00	588636	100,00	618148	100,00	-117084	-15,9	0,0

Джерело: розраховано автором за даними [42].

Основні засоби складають найбільшу частку в структурі необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ". Їх відсоткове співвідношення зменшилося, з 70,81 % в 2021 році, до 68,78 % у 2022 році та

51,27 % у 2023 році. Зменшення частки основних засобів пов'язане зі скороченням їх вартості на 203659 тис. грн, що становить 39,1%.

Також варто відзначити негативне зменшення вартості активів у формі права користування з 204892 тис. грн у 2021 році до 167136 тис. грн у 2023 році та зменшення нематеріальних активів на 2951 тис.грн. протягом 2021-2023 років. Це свідчить про недостатнє використання результатів інтелектуальної праці в діяльності ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ".

Позитивним аспектом є наявність та зростання капітальних інвестицій на підприємстві, що свідчить про впровадження інноваційно-інвестиційної діяльності та модернізацію основних засобів з застосуванням передових технологій. У 2021 році капітальних інвестицій не було, в 2022 їх сума становила 6166 тис. грн, а в 2023 – вже 126934 тис. грн.

Оскільки однією з проблемних та значущих складових необоротних активів є основні засоби, проведемо аналіз динаміки і структури, стану та оновлення основних засобів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" (табл. 2.11 та рис. 2.5).

Таблиця 2.11

Аналіз динаміки і структури основних засобів за первісною вартістю в
ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

Групи основних засобів	Роки (станом на 31.12.)						Відхилення 2023 до 2021 рр.		
	2021		2022		2023		2021 рр.		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	-,+	%	структура
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Будинки, споруди та передавальні пристрої	7120	0,70	7120	0,69	7445	0,63	325	4,56	-0,08
Машини та обладнання	442671	43,62	450509	43,86	478095	40,23	35424	8,00	-3,38
Транспортні засоби	6160	0,61	9796	0,95	11376	0,96	5216	84,68	0,35
Інструменти, прилади,	532087	52,43	522439	50,86	528288	44,46	-3799	-0,71	-7,97

інвентар (меблі)									
Інші основні засоби	9635	0,95	13212	1,29	17989	1,51	8354	86,70	0,56

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Малоцінні необоротні матеріальні активи	17254	1,70	17983	1,75	18224	1,53	970	5,62	-0,17
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	6166	0,60	126934	10,68	126934	-	10,68
Разом	1014927	100,00	1027225	100,00	1188351	100,00	173424	17,09	0,00

Джерело: розраховано автором за даними [42]

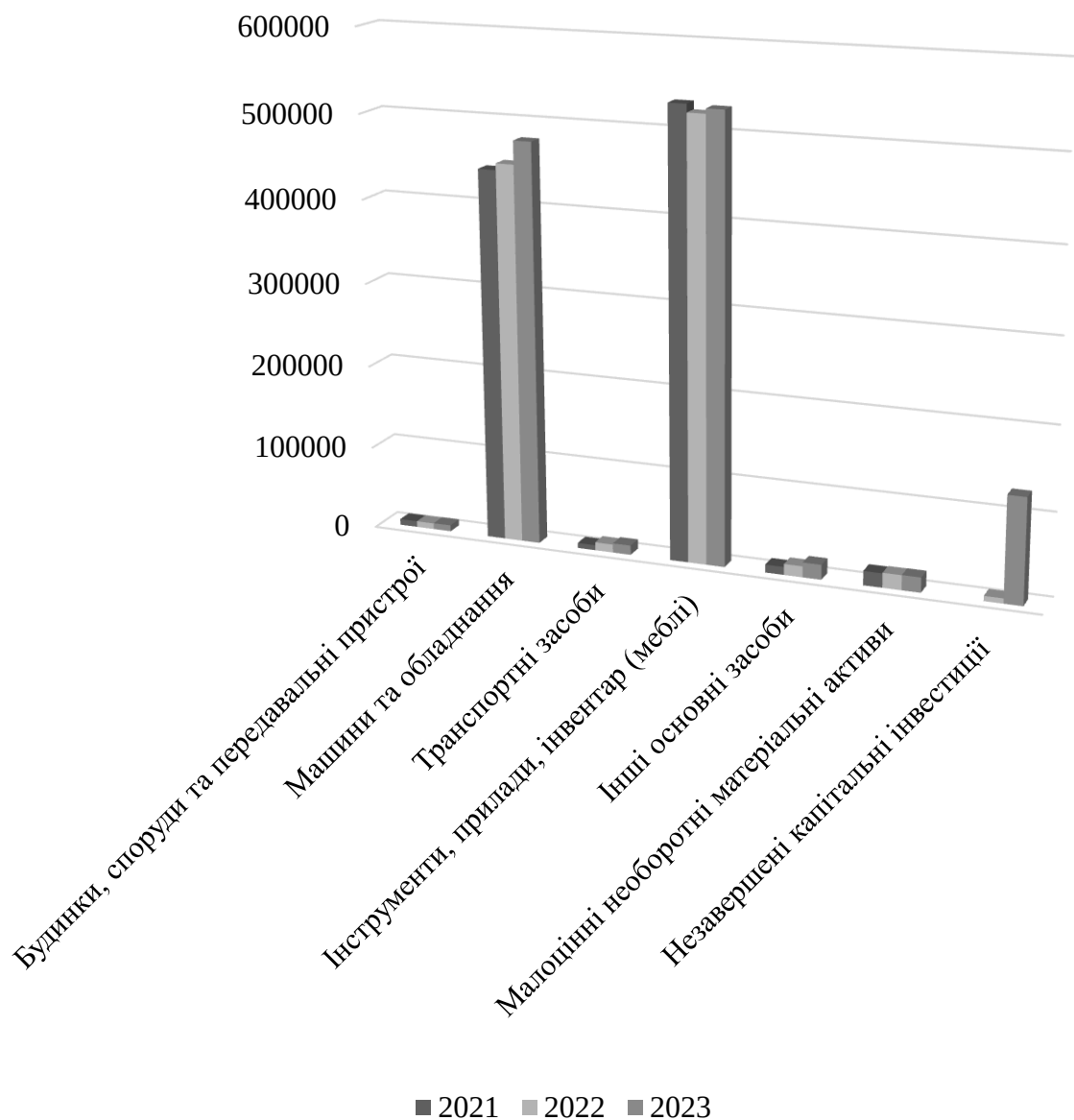

Рис. 2.5. Динаміка складових основних засобів за первісною вартістю в ТОВ

"Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ", тис.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [42]

З даних табл. 2.11 та рис. 2.5 видно, що первісна вартість основних засобів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" протягом 2021-2023 років збільшилась на 173424 тис.грн. або на 19,7 %, що і є позитивною тенденцією. Це відбулося за рахунок збільшення, в основному, незавершених капітальних інвестицій та машин та обладнання відповідно на 126934 тис.грн. та 35424 тис.грн. Динаміка зменшення спостерігається у групі інструменти, прилади, інвентар (меблі) на 3799 тис.грн.

За структурою найбільшу питому вагу в складі необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" займають інструменти, прилади, інвентар (меблі) (44,46 %) і машини та обладнання (40,23 %). Необхідно відмітити, що на підприємстві намітилась позитивна тенденція збільшення активних об'єктів необоротних активів.

Оскільки основні засоби, що є складовою майна ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ", виявляються його слабким аспектом через процес зношення, тому важливо проаналізувати рівень цього зносу (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Аналіз рівня зносу основних засобів
ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

(%)

Групи основних засобів	Роки			Динаміка змін по відношенню 2023 р. до 2021 рр., +,-
	2021	2022	2023	
Будинки, споруди та передавальні пристрої	100,0	100,0	95,9	-4,1
Машини та обладнання	47,8	59,5	68,2	20,3
Транспортні засоби	54,3	49,1	56,6	2,2
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	46,8	59,5	71,5	24,7
Інші основні засоби	60,1	54,3	51,2	-8,9
Малоцінні необоротні матеріальні активи	100,0	100,0	100,0	0,0
Разом	48,7	60,0	62,6	13,9

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Дані табл. 2.12 свідчать, що протягом періоду 2021-2023 років спостерігається тенденція до збільшення коефіцієнта зносу основних засобів, що негативно впливає на виробництво та характеризує погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства. Коефіцієнт зносу основних засобів показує, на який відсоток відбулося перенесення первісної вартості основних засобів на витрати господарської діяльності підприємств.

Тобто, в цілому, протягом 2021-2023 років рівень зносу основних засобів збільшився на 13,9 % по відношенню до первісної вартості і в цілому, характеризується рівнем 62,6 %.

Однак, в 2023 році відбулися деякі вкладення для заміни та відновлення певних груп основних засобів. Але, як бачимо, коефіцієнт зносу основних засобів щодо групи інструменти, прилади, інвентар (меблі) зростає швидкими темпами, і протягом 2021-2023 років його рівень збільшився на 24,7 відсоткових пунктів і, в цілому, становить у 2023 році 71,5 %.

Негативну тенденцію необхідно відмітити щодо малоцінних необоротних матеріальних активів та транспортних засобів, їх рівень зносу становить відповідно 100,0 % та 95,9 %. Тому, підприємству потрібно вживати необхідних заходів щодо зниження даного коефіцієнта для покращення стану основних засобів шляхом їх оновлення (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Аналіз стану оновлення основних засобів ТОВ "Кромберг енд Шуберт
Україна ЖУ"

Групи основних засобів	Роки (станом на 31.12.)						Відхилення 2023 до 2021 рр.		
	2021		2022		2023				
	тис. грн.	рівень оновлення, %	тис. грн.	рівень оновлення, %	тис. грн.	рівень оновлення, %	-,+	%	струк тура
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Будинки, споруди та передавальні пристрої	-	-	-	-	335	4,50	335	-	4,50

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Машини та обладнання	21075	4,76	8413	1,87	27356	5,72	18943	225,16	0,96
Транспортні засоби	1391	22,58	3636	37,12	1589	13,97	-2047	-56,30	-8,61
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	27761	5,22	10520	2,01	12230	2,32	1710	16,25	-2,90
Інші основні засоби	415	4,31	3577	27,07	5863	32,59	2286	63,91	28,28
Малоцінні необоротні матеріальні активи	1421	8,24	796	4,43	567	3,11	-229	-28,77	-5,12
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	7304	118,46	126898	99,97	119594	-	99,97
Разом	52063	5,13	34246	3,33	174838	14,71	122775	235,82	9,58

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Кінцева ефективність використання основних засобів характеризується показниками фондоддачі, фондомісткості, рентабельності, відносної економії фондів, підвищення об'єму продукції, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції і витрат на відтворення основних засобів, збільшення термінів служби засобів праці.

Аналіз показників ефективності використання здійснено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка ефективності управління необоротними активами ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ"

Показники	Роки			Відхилення 2023 р до 2021 р., +,-
	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5
Фондоддача	1,43	1,34	1,66	0,22
Фондомісткість	0,70	0,74	0,60	-0,09

Продовження табл. 2.14

1	2	3	4	5
Придатність основних засобів	0,51	0,40	0,37	-0,14
Рівень оновлення основних засобів	0,05	0,03	0,15	0,10
Термін оновлення основних засобів	11,48	29,64	5,88	-5,61
Рівень вибуття основних засобів	0,00	0,02	0,03	0,03
Прибутковість основних засобів	0,09	0,02	0,09	0,00
Капіталоозброєність (фондоозброєність) персоналу, тис. грн /ос	275,64	264,25	272,35	-3,29
Частка основних засобів в активах, %	53,04	40,94	27,83	-25,21

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Оцінкою ефективності використання основних засобів в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є фондovіддача, фондомісткість та фондоозброєність. Збільшенням рівня чистого доходу призвело до вагомого збільшення фондovіддачі (на 0,22 п. або на 15,5 %). Значення фондovіддачі у 2023 р. (1,66 п.) свідчить про те, що за кожену гривню, вкладену у основні засоби підприємства, ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" отримувало 1,66 грн чистого доходу. Зворотній показник фондомісткості зменшився на 0,09 п. або на 13,4 %. Зниження вартості основних засобів також спричинило зменшення рівня фондоозброєності на 3,29 тис. грн. або на 1,2 %. Таким чином, у 2023 році на кожного працівника припадало 272,35 тис. гривень вартості основних засобів.

На зміну рівня результативних показників щодо ефективності використання основних засобів впливають окремі фактори. Як приклад, наведемо факторну модель аналізу капіталовіддачі (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Факторна модель аналізу капіталовіддачі ТОВ "Кромберг енд Шуберт
Україна ЖУ"

Показники	Роки		Відхилення (+/-)
	2015	2017	
Обсяг господарської діяльності, тис. грн.	1371334	1494499	123165
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	1021076	902279	-118797
Капіталовіддача, грн.	1,34	1,66	0,31
Зміна капіталовіддачі за рахунок факторів, грн.:			
• обсягу господарської діяльності	x	x	0,12
• середньорічної вартості основних засобів	x	x	0,19

Джерело: розраховано автором за даними [42]

Отже, за даними табл. 2.15 на капіталовіддачу впливає два фактори-показники: обсяг господарської діяльності і середньорічна вартість основних засобів. Зростання обсягу господарської діяльності на 123165 тис.грн. зумовило приріст капіталовіддачі на 0,12 грн. Водночас, спад середньорічної вартості основних засобів на 118797 тис.грн. збільшило капіталовіддачу на 0,19 грн. Це свідчить про те, що у поточному періоді підприємство мало екстенсивну модель використання приросту основних засобів.

В цілому капіталовіддача збільшилася на 0,31, при цьому за рахунок зростання чистого доходу збільшилась на 0,12 і за рахунок зменшення середньорічної вартості основних засобів збільшилася на 0,19. Це означає, що в 2023 році на одну гривню, яка була інвестована в основні засоби чистий дохід збільшився на 31 коп.

2.3. Формування вартості та оцінка ефективності інвестицій в необоротні активи підприємства

Формування необоротних активів підприємства здійснюється в залежності від їх характеристики. Основні засоби і нематеріальні активи надходять на підприємство від постачальника або в результаті здійснених капітальних інвестицій господарським способом. Аналогічним способом можуть і незавершені капітальні інвестиції за окремими об'єктами. Довгострокові фінансові інвестиції виникають від здійснення вкладів підприємства в господарську діяльність інших підприємств.

В процесі формування необоротних активів визначається їх первісна вартість в сумі здійснених капітальних інвестицій. При експлуатації необоротних активів використовують їх вартісні оцінки, представлені в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Оцінка необоротних активів на підприємстві

Вид оцінки	Визначення
1	2
Первісна вартість	Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
Переоцінена вартість	Вартість необоротних активів після їх переоцінки
Залишкова вартість	Різниця між первісною (переоціненою) вартістю і сумою амортизації об'єкта необоротних активів з початку терміну його корисного використання
Справедлива вартість	Сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Ліквідаційна вартість	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
Вартість, яка амортизується	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості
Чиста вартість реалізації необоротного активу	Справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію

Продовження табл. 2.16

1	2
Сума очікуваного відшкодування активу	Найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість

Джерело: сформовано автором на основі [67]

На визначення первісної вартості необоротних матеріальних активів впливають шляхи їх надходження на підприємство. При надходженні необоротних активів від постачальників первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Первісна вартість об'єкта основних засобів збільшується з одночасним створенням забезпечення на обґрунтовану розрахунком суму зобов'язання, яке відповідно до законодавства виникає у підприємства щодо демонтажу, переміщення цього об'єкта та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель).

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані (проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування, ремонту тощо) та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат.

Якщо необоротні активи створено господарським способом (власними силами), його первісна вартість складається з прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат, вартості послуг сторонніх організацій, амортизації використаного під час виготовлення обладнання та інших витрат.

Якщо необоротні активи створено підрядним способом (за допомогою сторонніх організацій), його первісна вартість складається з витрат на оплату вартості виконаних підрядниками робіт та інших витрат.

В процесі управління необоротними активами важливо оцінити ефективність здійснених капітальних інвестицій.

Доцільність здійснення інвестиційної діяльності завжди визначається рівнем її окупності, тобто величиною і швидкістю повернення інвестору вкладених коштів через грошові потоки, що їх генерує інвестиція.

Для визначення вартості, яку матимуть інвестиції у майбутньому, використовують формули простих і складних процентів. Якщо інвестиція здійснена на умовах простих процентів, тобто одержаний чистий грошовий потік не використовується на додаткове інвестування об'єктів, то інвестовані

кошти (ІК) щорічно збільшуються на визначений рівень прибутковості (ПР). Звідси, величина інвестованих коштів через n років (ІК_n) дорівнює:

$$IK_n = IK \times (1 + n \times PR).$$

У разі, якщо інвестиція здійснена на умовах складних процентів, тобто одержаний чистий грошовий потік використовується на додаткове інвестування об'єктів, то інвестовані кошти збільшуються з урахуванням створеного чистого грошового потоку у попередні періоди.

$$IK_n = IK \times (1 + PR)^n.$$

Вираз $1+PR$ показує, скільки буде коштувати інвестиція через рік. Обернене його значення $1:(1+PR)$ дає змогу визначити скільки сьогодні буде коштувати інвестиція за її вартістю через рік. Водночас, рівень прибутковості інвестицій (ПР), тобто її процентна ставка для розрахунків, визначається за формулою:

$$PR = PR_f + PR_r,$$

де PR_f - фактична прибутковість об'єктів інвестицій; PR_r - рівень прибутковості інвестицій за їх можливий ризик.

Принципово важливим є питання, як визначити граничне значення рівня прибутковості інвестицій (ПР). У плановій економіці централізовано затверджувалися нормативні коефіцієнти ефективності, які були обов'язкові для всіх підприємств. При цьому даний коефіцієнт не міг бути нижчим від 0,08 або перевищувати 0,25. В умовах ринкової економіки також потрібні певні орієнтири для прийняття ефективних управлінських рішень.

Наприклад, коли рентабельність інвестицій нижча за граничний рівень, але вища за рентабельність наявних активів, позитивне рішення щодо здійснення інвестицій може зумовлюватись очікуваним зростанням рентабельності всіх активів після їх збільшення. Для одержання додаткового прибутку можна здійснювати інвестицію і в тому випадку, коли її рентабельність нижча за граничний рівень, і навіть нижча за рентабельність наявних активів. За таких умов ефективність інвестиції досить низька і це негативно впливатиме на вартість підприємства.

Для того, щоб привести майбутні грошові надходження до сьогоденних умов, використовують формулу:

$$IK = \frac{IK_n}{(1 + \Pi P)^n} = IK_n \cdot \frac{1}{(1 + \Pi P)^n} = IK_n \cdot K_d,$$

де K_d - коефіцієнт дисконтування.

Для оцінки ефективності інвестицій використовують методи, основані на розрахунках, які не враховують зміну вартості грошових потоків підприємства у майбутньому (облікова оцінка), і які враховують впорядкування вартості грошових надходжень у часовому аспекті (дисконтна оцінка).

До показників ефективності інвестицій, що використовують облікову оцінку, відносять:

- строк окупності інвестицій;
- рівень прибутковості інвестицій.

В основі всіх показників використовують порівняння обсягів інвестицій і грошових надходжень.

Перший показник, строк окупності інвестицій, полягає у визначенні терміну, необхідного для того, щоб інвестиції окупили себе.

Алгоритм розрахунку терміну окупності інвестицій (ТОІ) залежить від рівномірності надходження грошових потоків. Якщо грошові потоки від інвестицій розподіляються рівномірно за роками, то термін окупності визначають діленням суми інвестиційних витрат (ІВ) на величину чистого грошового потоку (ЧГП), одержаного від їх використання за рік.

$$TOI = IB : \text{ЧГП} \rightarrow \text{роки (ЧР)}.$$

Чистий грошовий потік від інвестицій розраховують як суму одержаних з грошовими потоками амортизаційних відрахувань (АМ) і чистого прибутку (ЧП).

$$\text{ЧГП} = \text{АМ} + \text{ЧП}.$$

Очевидно, що якщо інвестиційні витрати не формують чистого прибутку ($\text{ЧГП} = \text{АМ}$), то термін їх окупності буде визначатися строком

корисного використання об'єктів інвестицій (СВІ).

$$TOI = IB : AM = SVI.$$

У разі нерівномірного надходження доходів термін окупності визначають прямим підрахунком числа років (ЧР), протягом яких чистий грошовий потік (ЧГП) відшкодовує інвестиційні витрати, тобто чисті доходи зрівняються з витратами.

$$TOI = \min \text{ЧР, при якому } \sum \text{ЧГП} > IB.$$

Інвестиції, де ЧР найменше, є найбільш вигідні. Проте, показник терміну окупності інвестицій не враховує величину можливих чистих грошових потоків підприємства, які буде одержано за період після окупності інвестиційних витрат.

Другий показник – рівень прибутковості інвестицій за абсолютною і відносною величиною.

Абсолютна величина прибутковості (АП) інвестиційних витрат обчислюється як сума чистого прибутку, яка буде одержана за весь термін використання об'єктів інвестицій (ТВІ) в господарській діяльності.

$$АП = \sum \text{ЧПТВІ}.$$

Рівень прибутковості інвестицій (РПІ) за відносною величиною їх ефективності розраховують як відношення середньорічної суми чистого прибутку (СЧП), отриманого від використання інвестицій, до первісних інвестиційних витрат.

$$РПІ = \text{СЧП} : IB \text{ де } \text{СЧП} = АП : ТВІ.$$

Із цього випливає, що найкращі інвестиції формуються за об'єктами, де найменший термін окупності, найбільша абсолютна величина одержаного прибутку і найвищий рівень прибутковості інвестиційних витрат. Додатково слід враховувати, що використання інвестиційних об'єктів створює, крім чистого прибутку, й інші дуже важливі складові доданої вартості: фонд оплати праці, доходи на соціальні витрати, чисті грошові потоки амортизаційних відрахувань та податкові платежі. Водночас, створений чистий прибуток і амортизаційні відрахування в процесі використання

інвестиційних об'єктів можна залучити для здійснення інших інвестицій та одержувати додаткові грошові потоки доданої вартості.

Наявність в підприємства нематеріальних активів прямо направлена на збільшення її матеріально-технічної бази, підвищення технологічності і функціональності підприємства, що безсумнівно сприятливо відбивається на якості продукції, технології її випуску тощо.

Інвестиції в нематеріальні активи є довгостроковим капіталовкладенням, отримання прибутку від яких безпосередньо пов'язане з позитивним впливом нематеріальних активів на кінцеву продукцію. Варто зазначити, що позитивний ефект від подібних інвестицій, в разі очікуваного результату, буде помітний протягом декількох років і при належній віддачі, зможе принести дохід в сотнях відсотків.

Для оцінки ефективності фінансових вкладень у господарську діяльність інших підприємств використовуються показники одержаних дивідендів (дивідендна прибутковість), приросту вартості фінансових вкладень (капіталізована прибутковість) і ринкової ціни вкладень (ринкова прибутковість).

Щодо незавершених капітальних інвестицій та коштів які відволікає підприємство в довгострокову дебіторську заборгованість то їх ефективність може проявлятися тільки після завершення капітальних вкладень і повернення дебіторської заборгованості.

Важливе значення в підвищенні ефективності використання необоротних активів підприємств має правильно організована система фінансового забезпечення їх відтворення. Забезпечення підприємств джерелами формування необоротних активів є важливою ділянкою фінансової роботи. За їх нестачі порушується виробничий цикл, що призводить до фінансових ускладнень.

Джерела відтворення необоротних активів підприємств наведені на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Джерела відтворення необоротних активів підприємства

Джерело: розроблено автором

Основними джерелами внутрішнього фінансування капітальних інвестицій є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Якщо необхідно зберігати виробничий процес у колишньому обсязі, тобто здійснювати просте відтворення, то для компенсації вартості зношеної частини основних фондів кожне підприємство проводить амортизаційні відрахування, встановлюючи певну грошову компенсацію відповідно до розмірів фізичного зносу й техніко-економічного старіння. Ці відрахування включаються до собівартості продукції, реалізуються під час продажу товарів, а потім накопичуються у спеціальному амортизаційному фонді, який служить для відновлення основних фондів.

Проте цей спосіб фінансування в основні фонди підприємства частіше за все не дозволяє розширеного відтворення, а лише забезпечує заміну застарілого обладнання. Виходом з цієї ситуації є використання методів прискореної амортизації, що дозволяє швидше списувати вартість основних фондів для подальших інвестицій у придбання більш прогресивного обладнання, впровадження нових технологій та інше поліпшення основних засобів виробництва.

При цьому підприємство повинно розробляти план амортизаційних відрахувань та реінвестицій, який дозволить безперешкодно реінвестувати

кошти з амортизаційного фонду і водночас показує, які еквіваленти амортизаційних відрахувань є доступні для додаткового фінансування інвестицій. Зрозуміло, що такі залежності ґрунтуються на низці припущень, які на практиці не можуть існувати у чистому вигляді. Крім того, обговорений ефект розширення виробничої потужності має й інші обмеження. Це пов'язано з тим, що збільшення обсягу обладнання підприємства призводить до зростання потреб в оборотних коштах, що, в свою чергу, потребує більше робочої сили, складських приміщень, тощо, і обумовлює необхідність додаткового фінансування.

Отже, підприємство повинно бути обережним у використанні прискореного нарахування амортизації і об'єктивно оцінити, чи буде така амортизаційна політика доцільною для досягнення його майбутніх результатів.

Ще одним джерелом відновлення основних фондів є прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства. Напрями використання прибутку підприємства визначають ним самостійно. Прибуток може бути використаний як на просту заміну виробничих потужностей, так і на їх удосконалення та покращення. Єдиною умовою є достатній його розмір, адже не всі підприємства зараз можуть дозволити собі інвестувати в свої основні фонди.

Внески засновників, що надходять у грошовій формі, звичайно вкладаються спочатку у придбання основних фондів, тобто використовуються як джерела фінансування створюваних основних фондів, а потім для купівлі заміни деталей.

Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень.

У випадку недостатності власних коштів, кредитоспроможні підприємства можуть скористатися довгостроковими банківськими

кредитами чи коштами, отриманими від випуску цінних паперів (акцій та облігацій). Але, їх недоліком є те, що вони мають такі риси як поверненість та платність. В теперішній нестабільний стан, що склався в країні, підприємству просто недоречно йти на ризик запозичення коштів, адже існує досить велика ймовірність нездатності їх повернення.

Ще одним альтернативним методом фінансування витрат на оновлення матеріальної бази і модифікацію виробництва є лізинг. З економічного погляду, лізинг схожий з кредитом, що надається під основні засоби, маючи водночас значні переваги проти банківського кредитування, проте, у зв'язку із відсутністю у виробників достатньої інформації, він не є поширеним.

Основні засоби підприємства, які не використовуються, можуть бути продані чи надані в оренду іншим підприємствам. Це, в будь-якому випадку, принесе підприємству додаткові кошти, які воно потім зможе спрямувати на відновлення та покращення стану своїх основних фондів. Важливим також є правильне визначення спрямування цих коштів: вклавши їх в нові, технічно досконаліші елементи виробництва підприємство зможе вивести своє виробництво на якісно новий рівень.

Таким чином, відновлення основних фондів підприємства є одним з чинників його успішного здійснення виробничої діяльності. Але загострення ринкової конкуренції змушує підприємства не просто замінити свою матеріало-технічну базу, а й постійно її вдосконалювати, що стає можливим за проведенням інтенсивного розширеного відтворення основних фондів.

Використання наведених вище джерел відтворення при застосуванні розумної стратегії, дозволить сформувати ефективну систему оновлення необоротних активів підприємства, поліпшити його фінансове та економічне становище з уникненням підвищення ризику діяльності.

Визначення витрат підприємства, пов'язаних з використанням необоротних активів, здійснюють шляхом розрахунку амортизації, тобто розподілу вартості, яка амортизується протягом строку їх корисного

використання (експлуатації) та формуванням витрат на їх ремонт і поліпшення.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів [43]:

1. Прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

2. Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

3. Прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

4. Кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

5. Виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

6. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості.

При розрахунки податку з метою оподаткування використовуються підходи нарахування амортизації необоротних активів визначені в Податковому кодексі України. Мінімально допустимі строки амортизації необоротних активів наведені в Податковому кодексі [59].

Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менше двох та більше 10 років.

Розглянувши методи нарахування амортизації можна дійти висновку, що найвища інтенсивність амортизації основних засобів забезпечується застосуванням методу зменшення залишкової вартості, при якому майже половина вартості, що амортизується, списується в перший рік. Зокрема, цей метод логічно застосовувати в підприємствах щодо видів техніки, які річно відносно суттєво удосконалюються. Прямолінійний метод нарахування амортизації є найбільш оптимальним стосовно основних засобів, які опосередковано беруть участь у виробничому процесі, зокрема, це будівлі та споруди виробничого та невиробничого призначення. Одночасно, поточний стан пасивних галузевих основних засобів виробничого призначення обумовлює необхідність їх прискореної амортизації з метою активізації інвестиційних процесів.

Отже, формування вартості і оцінка ефективності інвестицій в необоротні активи підприємства є складною задачею, що включає в себе розрахунки і стратегічне планування. Це важливий етап для будь-якого

підприємства, оскільки необоротні активи, такі як будівлі, обладнання, транспортні засоби тощо, є важливим ресурсом, активом і забезпечують виробництво та провадження бізнесу.

2.4. Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства

Ефективне використання необоротних активів сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, збільшенню економічного та виробничого потенціалу, а також підвищенню продуктивності праці. Це відкриває більші можливості для диверсифікації виробництва і випуску нових продуктів, які будуть більш рентабельними, якісними та популярними серед споживачів.

Однією з ключових умов підвищення ефективності відтворення є відповідність оптимальним строкам експлуатації необоротних активів, особливо активної частини, їхнього первинного технологічного призначення. Нехай зміна строків експлуатації в різних напрямках може по-різному впливати на ефективність відтворення та використання засобів праці.

Скорочення строку експлуатації основних засобів може призвести до прискорення їх оновлення, зменшення морального старіння та ремонтно-експлуатаційних витрат. Проте це також може призвести до збільшення собівартості продукції через витрати на амортизацію, вимагаючи більших інвестицій для збільшення виробничих потужностей.

З іншого боку, подовження періоду функціонування необоротних активів дозволяє зменшити потребу в щорічній заміні працездатних засобів праці, звільняючи ресурси для розширеного відтворення. Проте це може призвести до зниження загальної продуктивності діючих основних фондів. Тому важливо, щоб терміни експлуатації машин і устаткування були оптимальними, тобто забезпечували найменші витрати суспільної праці на їх виготовлення і використання протягом усього періоду їх функціонування.

Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів поділяються на два види [попович]:

➤ екстенсивний – вид відтворення, що знаходить своє вираження насамперед у збільшенні часу роботи основних виробничих фондів. Зокрема, перевага повинна надаватися насамперед заходам, спрямованим на підвищення змінності роботи устаткування, що призводить до зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності використання основних засобів. У зв'язку з цим на підприємствах необхідно забезпечувати оптимальну структуру складових засобів праці, досягнення пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин і устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства, перерозподілу працюючих в його межах, вивільненню робітників в допоміжних виробництвах і залучення їх після відповідної підготовки до роботи в основних цехах, щоб підвищити змінність наявного у них устаткування. Отже, екстенсивне поліпшення використання необоротних активів та виробничих потужностей має певні межі;

➤ інтенсивний – вид відтворення, завдяки якому збільшується віддача засобів праці на одиницю часу. Даний напрям має набагато ширші можливості поліпшення використання необоротних активів та виробничих потужностей, яке передбачає підвищення ступеня завантаження устаткування за одиницю часу. Підвищення інтенсивного завантаження устаткування може бути досягнуто шляхом модернізації діючого устаткування, машин та механізмів, встановлення оптимального режиму їх роботи.

Важливий резерв кращого екстенсивного та інтенсивного використання основних засобів та виробничих потужностей – це швидке освоєння проектних потужностей, введення в дію нових технологічних ліній, агрегатів, устаткування. Поліпшення інтенсивного та екстенсивного використання

основних засобів підприємств безпосередньо позначається на зниженні собівартості виробів за рахунок економії на умовно-постійних витратах, а в кінцевому підсумку це дає змогу збільшити прибуток підприємств та підвищити рентабельність їх діяльності.

Практика свідчить, що середній фактичний період освоєння виробничих потужностей становить 5-6 і більше років. Разом з тим, технічно і економічно обґрунтовані розрахунки підтверджують реальну можливість досягнення проектних показників за один - два роки, залежно від галузі [3].

Головною ознакою підвищення рівня ефективності використання необоротних активів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість виготовленої продукції при заданій величині виробничого апарату залежить, з одного боку, від часу виробничої роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто від інтенсивності їх завантаження, а з іншого - від ступеня інтенсивності використання знарядь праці в одиницю часу. Крім того, обов'язково повинні діяти ефективні стимули, що забезпечують краще використання основних фондів.

У цілому систематизована модель забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства представлена на рис. 2.7 [6].

Заходи, наведені на рис. 2.7, можна умовно розділити на дві групи:

- 1) збільшення екстенсивного завантаження;
- 2) підвищення інтенсивного навантаження.

При цьому потрібно звернути увагу на дві важливі обставини: по - перше, якщо екстенсивне завантаження машин і устаткування обмежується тільки календарним фондом часу, то можливості підвищення інтенсивного навантаження обладнання, його продуктивність не є обмеженими. По- друге, здійснення заходів екстенсивного напрямку, як правило, не вимагає капітальних витрат, а збільшення рівня інтенсивного використання виробничого апарату пов'язане зі значними інвестиціями.

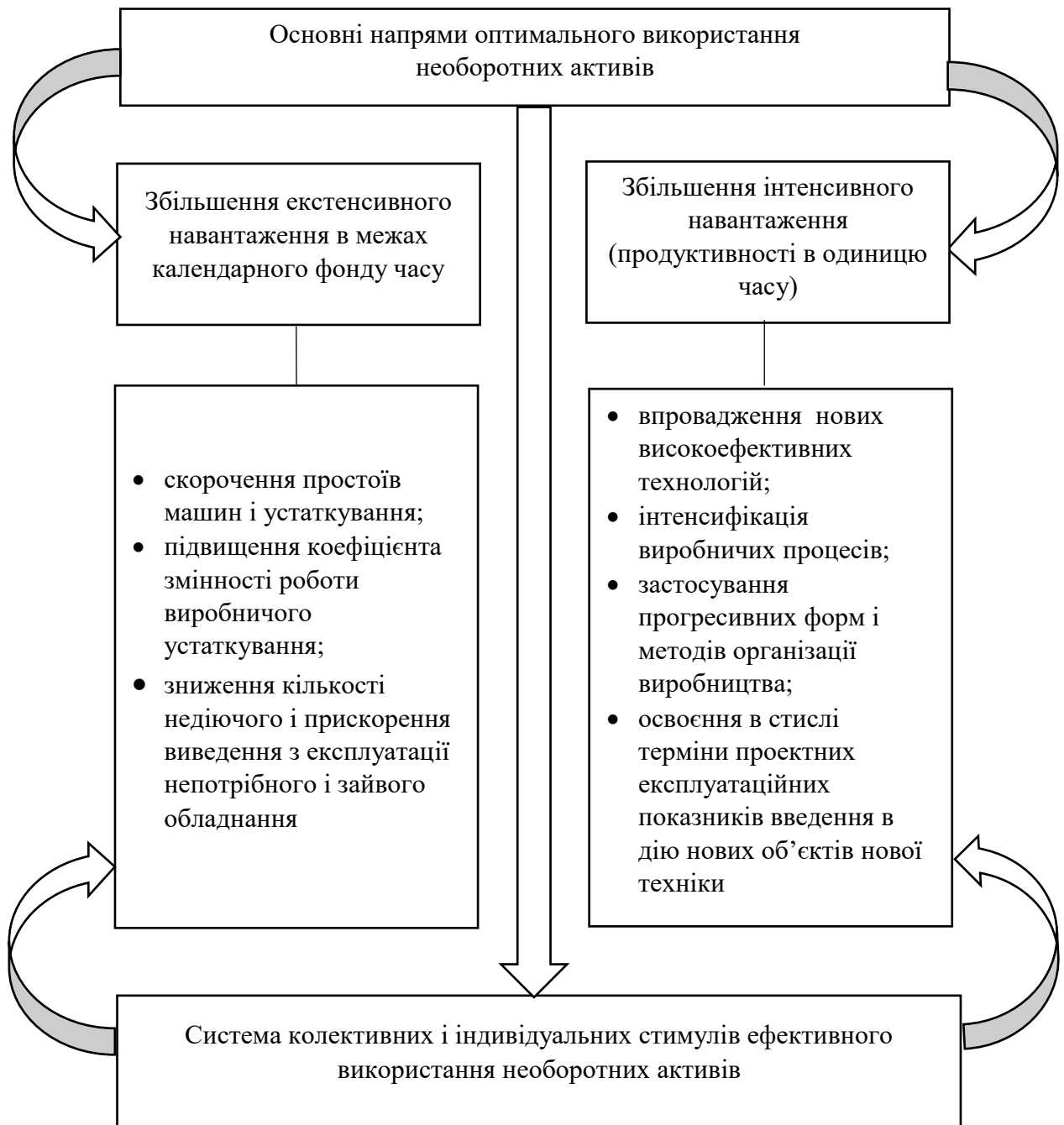

Рис. 2.7. Модель забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [6]

Для того щоб покращити ефективність виробництва розробляють ряд напрямків, які спрямовані на підвищення ефективності використання необоротних активів.

Основні шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства включають:

1. Установку, монтаж та введення в експлуатацію основних виробничих фондів одночасно, якщо це можливо.
2. Збільшення капітальних вкладень в активну частину основних виробничих фондів.
3. Максимальне використання продуктивності та потужності наявного устаткування на підприємстві.
4. Максимальне використання календарного часу відповідно до технічних характеристик обладнання.
5. Забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних умов експлуатації обладнання.
6. Своєчасне оновлення основних виробничих фондів підприємства.
7. Застосування комбінованого способу організації виробничих процесів на підприємстві.
8. Включення до виробництва незадіяних виробничих фондів.
9. Рівномірне завантаження основних виробничих фондів протягом робочого дня.
10. Підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого основні виробничі фонди персоналу.

Основними факторами, які впливають на структуру основних засобів підприємств, є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру виробничих засобів.

Для поліпшення структури необоротних активів можна застосовувати такі методи:

- оновлення та модернізація обладнання: заміна застарілого обладнання на більш продуктивне та енергоефективне;
- вдосконалення структури обладнання шляхом збільшення частки прогресивних видів верстатів та машин, таких як автоматичні та

напіваавтоматичні верстати, верстати з числовим програмним управлінням, які дозволяють підвищити продуктивність та якість виробництва;

- краще використання будівель та споруд, встановлення додаткового обладнання на вільних площах, що дозволить ефективніше використовувати доступний простір;
- правильна розробка проектів будівництва та високоякісне виконання планів будівництва підприємств, що дозволить оптимізувати використання будівельних ресурсів та підвищити їх функціональність;
- ліквідація зайвого обладнання, що забезпечує більш правильні пропорції між його окремими групами, зменшуючи надмірність та оптимізуючи використання ресурсів.

Ці методи спрямовані на оптимізацію структури необоротних активів та підвищення ефективності їх використання.

Отже, для оптимізування використання своїх необоротних активів та підвищення їх загальної ефективності пропонуємо ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" наступні напрями:

- ✓ зростання рівня фондозабезпеченості підприємства, що сприятиме підвищенню його продуктивності та конкурентоспроможності;
- ✓ удосконалення засобів праці та підвищення їх надійності та довговічності, що дозволить збільшити їх ефективність та тривалість служби;
- ✓ поліпшення технічного обслуговування машинно-тракторного парку та зростання його продуктивності, що сприятиме оптимізації використання цих активів;
- ✓ зниження витрат на будівництво приміщень і споруд та використання місцевих будівельних матеріалів, що сприятиме

зменшенню витрат та підвищенню ефективності використання цих активів;

- ✓ удосконалення структури основних засобів та підвищення питомої ваги активної їх частини для збільшення виробництва та зниження собівартості продукції;
- ✓ встановлення оптимальних пропорцій між основними виробничими фондами та оборотними засобами для оптимізації використання ресурсів;
- ✓ раціональна спеціалізація та концентрація виробництва для оптимізації використання необоротних активів;
- ✓ упровадження прогресивних технологій виробництва для підвищення продуктивності та якості продукції;
- ✓ підвищення кваліфікації кадрів та удосконалення матеріального стимулювання для підвищення ефективності використання необоротних активів.

Забезпечення необхідних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та поліпшення використання діючих необоротних активів підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства а з іншого - дають можливість збільшити обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знизити собівартість виробів за рахунок скорочення долі амортизації і витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищити фондовіддачу і прибутковість.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

На основі здійсненої аналітичної оцінки стану та напрямів удосконалення управління необоротними активами ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ», можна зробити наступні висновки:

1. Доведено, що провідним міжнародним виробником електричних систем, кабелів та пластмасових компонентів є Товариство з обмеженою відповідальністю «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ». Підприємство надає високоякісну продукцію та послуги для клієнтів у автомобільній та промисловій сферах.

2. Обґрунтовано результати проведеного аналізу які свідчать, що у 2019 р. сукупні обсяги чистого доходу підприємства ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" мали значення на рівні 1260346 тис.грн. У 2023 р. зафіксовано зростання обсягів господарської діяльності (чистого доходу) на 234153 тис.грн., або на 18,6 %, що становило 1494499 тис.грн. Валовий прибуток, відповідно збільшився за досліджуваний період на 194993 тис.грн., або на 19 %, що складало 273851 тис.грн. у 2023 р. Також встановлено, що операційна діяльність ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є прибутковою.

3. Проаналізовано загальну вартість необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за період з 2021 по 2023 рік. Дані свідчать, що загальна їх вартість скоротилася на 117 084 тис. грн., або на 15,9%. Це було викликано зношенням нематеріальних активів та основних засобів. Однак значно зросли незавершені капітальні інвестиції та відстрочені податкові активи у формі податку на прибуток, які підлягають відшкодуванню в майбутніх періодах. Щодо незавершених капітальних інвестицій, то їх збільшення відбулося через купівлю випробувальних модулів до нових проектів Shkoda та Kodilaq.

4. Обґрунтовано, що оцінкою ефективності використання основних засобів в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є фондоддача, фондомісткість та фондоозброєність. Збільшенням рівня чистого доходу призвело до вагомого збільшення фондоддачі (на 0,22 п. або на 15,5 %).

Значення фондівдачі у 2023 р. (1,66 п.) свідчить про те, що за кожен гривню, вкладену у основні засоби підприємства, ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" отримувало 1,66 грн чистого доходу. Зворотній показник фондомісткості зменшився на 0,09 п. або на 13,4 %. Зниження вартості основних засобів також спричинило зменшення рівня фондоозброєності на 3,29 тис. грн. або на 1,2 %. Таким чином, у 2023 році на кожного працівника припадало 272,35 тис. гривень вартості основних засобів.

5. Обґрунтовано, що важливе значення в підвищенні ефективності використання необоротних активів підприємств має правильно організована система фінансового забезпечення їх відтворення. Забезпечення підприємств джерелами формування необоротних активів є важливою ділянкою фінансової роботи. За їх нестачі порушується виробничий цикл, що призводить до фінансових ускладнень. Основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування.

6. Доведено, що головною ознакою підвищення рівня ефективності використання необоротних активів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість виготовленої продукції при заданій величині виробничого апарату залежить, з одного боку, від часу виробничої роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто від інтенсивності їх завантаження, а з іншого - від ступеня інтенсивності використання знарядь праці в одиницю часу. Крім того, обов'язково повинні діяти ефективні стимули, що забезпечують краще використання основних фондів.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження за темою «Управління необоротними активами підприємства» дали можливість сформулювати наступні висновки:

1. Необоротні активи підприємства є одними з ключових складових його майнових активів та мають важливий вплив на ефективність його діяльності. Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання є виготовлена продукція. Через амортизаційні відрахування частина вартості необоротних активів переходить на продукцію. Отже, необоротні активи перебувають в процесі обороту капіталу підприємств.

2. При управлінні необоротними активами підприємству рекомендовано використовувати класифікаційні ознаки, які відображаються в системі бухгалтерського і податкового обліку і подаються статистичним органам. При цьому управлінські рішення будуть прийматися на базі фактичної інформаційної системи, а їх результати можна буде оцінювати за допомогою реальної системи показників. А запропоновані в наукових дослідженнях класифікаційні ознаки необоротних активів можливо використати при побудові управлінської звітності, яка потребує відповідного упорядкування вже наявних інформаційних ресурсів, які характеризують надходження, наявність, вибуття і використання необоротних активів

3. З метою покращення системи управління необоротними активами підприємства для досягнення більшої ефективності та конкурентоспроможності запропоновано наступні напрями: визначення стратегічних цілей в управлінні необоротними активами; оптимізація портфеля активів; удосконалення процесів управління; модернізація технічного парку; створення системи моніторингу; оптимізація витрат на утримання; удосконалення кадрового потенціалу.

4. Товариство з обмеженою відповідальністю «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ» є провідним міжнародним виробником електричних систем, кабелів та пластмасових компонентів. Підприємство надає високоякісну

продукцію та послуги для клієнтів у автомобільній та промисловій сферах, що включає розробку, проектування та виробництво кабельних систем з використанням різноманітних матеріалів, передові технології, надійне тестування під час виробничого процесу, а також виготовлення замовлень.

5. Результати проведеного аналізу свідчать, що у 2019 р. сукупні обсяги чистого доходу підприємства ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" мали значення на рівні 1260346 тис.грн. У 2023 р. зафіксовано зростання обсягів господарської діяльності (чистого доходу) на 234153 тис.грн., або на 18,6 %, що становило 1494499 тис.грн. Валовий прибуток, який відображає різницю між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції, відповідно збільшився за досліджуваний період на 194993 тис.грн., або на 19 %, що складало 273851 тис.грн. у 2023 р. Також встановлено, що операційна діяльність ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є прибутковою.

6. Загальна вартість необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" за період з 2021 по 2023 рік свідчать, що загальна їх вартість скоротилася на 117 084 тис. грн., або на 15,9%. Це було викликано зношенням нематеріальних активів та основних засобів. Однак значно зросли незавершені капітальні інвестиції, це відбулося через купівлю випробувальних модулів до нових проектів Shkoda та Kodilaq.

7. Оцінкою ефективності використання основних засобів в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є фондовіддача, фондомісткість та фондоозброєність. Збільшенням рівня чистого доходу призвело до вагомого збільшення фондовіддачі (на 0,22 п. або на 15,5 %). Значення фондовіддачі у 2023 р. (1,66 п.) свідчить про те, що за кожну гривню, вкладену у основні засоби підприємства, ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" отримувало 1,66 грн чистого доходу. Зворотній показник фондомісткості зменшився на 0,09 п. або на 13,4 %. Зниження вартості основних засобів також спричинило зменшення рівня фондоозброєності на 3,29 тис. грн. або на 1,2 %. Таким чином, у 2023 році на кожного працівника припадало 272,35 тис. гривень вартості основних засобів.

8. Важливе значення в підвищенні ефективності використання необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" має правильно організована система фінансового забезпечення їх відтворення. Забезпечення підприємств джерелами формування необоротних активів є важливою ділянкою фінансової роботи. Основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування.

9. Головною ознакою підвищення рівня ефективності використання необоротних активів ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість виготовленої продукції при заданій величині виробничого апарату залежить, з одного боку, від часу виробничої роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто від інтенсивності їх завантаження, а з іншого - від ступеня інтенсивності використання знарядь праці в одиницю часу. Крім того, обов'язково повинні діяти ефективні стимули, що забезпечують краще використання основних фондів.

10. Шляхами ефективного використання необоротних активів в ТОВ "Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ" є: ретельне планування використання необоротних активів та постійний контроль за їхнім станом допоможе максимізувати їхню ефективність; раціональне використання приміщень та обладнання; вдосконалення та оновлення необоротних активів для підвищення їх продуктивності і зменшення витрат; своєчасний поточний та профілактичний ремонт необоротних активів збереже їхню працездатність та підвищить термін їх служби; оптимізація запасів і раціональне використання матеріальних цінностей може допомогти мінімізувати затрати на складське утримання; аналіз рентабельності кожного виду необоротних активів дозволить виділити пріоритетні напрями для вдосконалення. Ці заходи спрямовані на оптимізацію та підвищення ефективності використання необоротних активів у підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій, О., Койнак, В. Сучасні проблеми та перспективи управління активами підприємств. *Економіка та суспільство*, 2024. № 59. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3403> (дата звернення 125.05.2024)
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
3. Влох Т., Рендович П., Кнейслер О. В. Теоретичні аспекти політики фінансування необоротних активів підприємств торгівлі. *Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків в умовах глобалізації: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих вчених*, 12 квітня 2016 р., Тернопіль: ВЦ "Вектор", 2016. С. 101-104.
4. Гавриловський О.С. Облік і аудит капітальних інвестицій (на прикладі житлобудівних підприємств): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 23 с.
5. Гаврилюк Я. І. Підвищення ефективності управління активами підприємств залізничного транспорту. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління»*, 2012. Вип. 21–22, Ч. 1. с. 295 – 299.
6. Герасименко І.С. Удосконалення обліку необоротних активів на основі досвіду зарубіжних країн. URL: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2012/Economics/7_98410.doc.htm (дата звернення 20.05.2024)
7. Гнатишина Н.Д. Формування необоротних активів торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2012. 23 с.
8. Голов С.Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. К. : ФПБАУ, 2004. 248 с.
9. Грещак М.Г., Колот В.М. Економіка підприємства: підручник за заг. ред.С. Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003.528с.

10. Грицюк П. М., Хомедюк В. О. Нормативно-правове регулювання обліку зовнішньоекономічних операцій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2012. Вип. 20. С. 229–233.

11. Грінченко Р. В. Концептуальні засади управління діяльністю підприємств як складова формування їх конкурентоспроможності. *Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств* : монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2017. С. 139–149.

12. Гуменюк А.Ф. Інвестиційна природа амортизаційних відрахувань та їх роль у відтворенні основних засобів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №5. С.204-205.

13. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 25.05.2024)

14. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2010. Вип. 2 (17). С. 77–83.

15. Дерун І.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління необоротними активами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2015. 22 с.

16. Дибя В. М. Гармонізація обліку і оцінки нематеріальних активів з міжнародними стандартами. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1 (21). С. 244–255.

17. Долюк А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 8(5). С. 185–189.

18. Дорошенко Т.В. Формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів на підприємстві. *Фінанси України*. 2012. № 9. С.134-137.

19. Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Сучасний стан та особливості відтворення необоротних активів підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С. 79–83.
20. Економіка підприємства: навчальний посібник / Балацький Є.О., Дутченко О.М., Шамота Г.М. та ін. Суми, 2014. 154 с.
21. Єдинак С. Управління необоротними активами підприємства. URL: <https://naub.ua.edu.ua/upravlinnya-neoborotnuyu-aktyvamy-pi/> (дата звернення 25.05.2024)
22. Єлець О.П. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку* : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ, 2016. С. 92-94.
23. Заплатинський М., Вудвуд В. Вдосконалення політики управління необоротними активами підприємств. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2012. Вип. 47. С. 53–59
24. Зубков С.О. Оцінка ефективності політики фінансування необоротних активів підприємств торгівлі. *Схід*. 2016. № 2 (74). С.23-26.
25. Зубков С.О. Фінансування необоротних активів торговельних підприємств. *Економіка і ринок: облік, аналіз і контроль: Зб. наук. праць*. Тернопіль: ТДЕУ, 2014. Вип.14. С. 237-246.
26. Іванова В. В. Облік нематеріальних активів згідно з національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та по- слуг*. 2013. Вип. 1 (2). С. 63–68.
27. Ізмайлов Я.О. Облік і аналіз капітальних інвестицій: організація і методика (на матеріалах гірничозбагачувальних підприємств): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2009. 22 с.
28. Камінська І.М., Дорош В.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. *Економічний форум*. 2019. № 3. С. 136–143.

29. Капніст Г.С. Статистичний аналіз законодавства України, що регулює роботу з нематеріальними активами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2011. Вип. 5. С. 82–88.

30. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5549> (дата звернення 22.05.2024)

31. Каціман С.О., Шаманська О.І. Вдосконалення системи управління активами підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 357–361.

32. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент. Київ, 2008. 483 с.

33. Колос , Д., & Короленко, Р. Удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства на основі аналізу активів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3902> (дата звернення 17.05.2024)

34. Кондрашова Т. М., Кондратко Х. Ю. Амортизація нематеріальних активів за вітчизняними та міжнародними стандартами обліку. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Сер.: Економічні науки*. 2011. Вип. 28. Ч.1. С. 114–119.

35. Лисевич С.Г., Д'яченко К.О. Оцінка стану активів підприємства та управління ними. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2013. 1 (6). С. 206–210.

36. Мамонтова Н. А., Іщук О. С. Взаємозв'язок коефіцієнтів ліквідності та модель їх оптимізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2016. № 3 (31). С. 37–41.

37. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства :навч. посіб. для вузів. Київ : Каравела, 2008. 312 с.

38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_050. (дата звернення

15.05.2024)

39. Напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства: веб-сайт. URL: <https://pidruchniki.com> (дата звернення 17.05.2024)

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 13.05.2024)

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення 15.05.2024)

42. Офіційний сайт ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна ЖУ». URL: <https://kroschu.com.ua/zhytomyr> (дата звернення 15.05.2024)

43. Офіційний сайт Верховної Ради України URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.05.2024)

44. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 23.05.2024)

45. Половинчак Л. А. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів обліку нематеріальних активів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 4. С. 140–144.

46. Пономаренко Є.Б. Бухгалтерський облік і контроль операцій з фінансовими інвестиціями: теорія і методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2012. 23 с.

47. Поповиченко І. В., Спірідонова К. О., Загустіна А. Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 149-159.

48. Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с.

49. Радєва О.Г. Амортизаційна політика як важіль оновлення основних засобів підприємств машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Запоріжжя, 2017. 24 с.

50. Рета В. М., Вергелес Ю. С. Сучасні питання організації обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. №26 (1135). С. 43–48.

51. Рилєєв С. В., Романчук А. Л. Нематеріальні активи: окремі нормативно-правові аспекти обліку. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 368–374.

52. Рожелюк В. М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 225–229.

53. Семейон В.С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2010. 23 с.

54. Сергєєва Н.В. Обліково-аналітичне забезпечення капітальних інвестицій в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2020. 22 с.

55. Сєрік Ю. В. Управління оборотними активами підприємства. *Менеджмент, теорія та практика*. 2013. № 4. С. 70–75.

56. Соколова Е., Скляр Г. Вдосконалення політики управління необоротними активами підприємства. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління»*. 2016. Вип. 35. С. 320–329.

57. Степаненко О. Необоротні активи підприємства, їх економічна природа та роль в діяльності суб'єкта господарювання. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2024. № 42(189), 143–156.

58. Степаненко О.І. Необоротні матеріальні активи в амортизаційній політиці підприємства. *Науково-практичний журнал "Науковий погляд: економіка та управління"*. 2020. №1 (67). С.186-192.

59. Степаненко О.І. Основні засоби в системі бухгалтерського обліку та управління. *The scientific paradigm in the context of technological development and social change: Scientific monograph*. Part 1. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023. С. 338-374.

60. Степаненко О.І. Основні засоби та їх класифікація в дисертаційних роботах українських науковців: обліковий аспект. *Науково-практичний журнал "Економічні студії"*. 2021. Вип. 1(31). С. 137-146.

61. Стратійчук В. М., Богацька Н. М. Основні засоби та аналіз їх ефективності в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. № 2(02). С. 39–42.

62. Сусіденко Ю. В. Регулювання обліково-контрольного забезпечення необоротними активами підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 5(10). С. 155–159.

63. Тарасюк Д. С. Проблеми та перспективи стратегічного управління нематеріальними активами. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=13> (дата звернення 25.05.2024)

64. Терещенко О.О., Стецько М.В. Системи показників у концепції фінансового контролінгу у сфері бізнесу. *Фінанси України*. 2013. № 11. С. 66–83.

65. Федорова В. А., Булигіна О. К. Оцінка ефективності управління необоротними активами підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 112. С. 177–185.

66. Федорова І. Визнання нематеріальних активів крізь призму нормативного регулювання. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 3. С. 159–178.

67. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Суліменко Л. А. Фінансовий аналіз: підручник. Житомир: ЖОО ГО “Спілка економістів України”, 2012. 609 с.

68. Царьов В.М. Управління інвестиціями в необоротні активи підприємства: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2011. 21 с.

69. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.Є., Люткіна А.В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. №11. С. 485–489.

70. Чернецька С.А. Аналіз активів підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. Вип. 3. С. 332–336.

71. Чернецька С.А. Значення аналізу активів підприємства. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92982/39-Chernetskaya.pdf?sequence=1> (дата звернення 17.05.2024)

72. Чік М. Ю. Нормативно-правові аспекти визнання та обліку нематеріальних активів. *Облік і фінанси*. 2017. № 3. С. 59–65.

73. Чорна М.В., Зубков С.О. Особливості здійснення політики фінансування необоротних активів. *Вісник ДонДУЕТ. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 3 (27). С.176-183.

74. Шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві. URL: <http://www.uaeconomist.com> (дата звернення 16.05.2024)

75. Яшан Ю. В., Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів. *Зб. наукові праці Економічні науки*. Кіровоград. 2012. вип. 22, ч.ІІС. 402-407.

ДОДАТКИ